

Aktivní otcovství z pohledu mladé generace rodičů ve Zlíně

Veronika Mizerová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika MIZEROVÁ**

Osobní číslo: **H08506**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Aktivní otcovství z pohledu mladé generace rodičů
ve Zlíně**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodičovství, gender problematiky a výchovy.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu zaměřeného na aktivní otcovství.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BADINTER, E. XY: O mužské identitě. Praha Litomyšl: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-727-0.

BURGESS, A. Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem Brno: Jota, 2004. ISBN 80-7217-296-4.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MARÍKOVÁ, H. Proměny současné české rodiny (rodina ? gender ? stratifikace). Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

ZOJA, L. Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství. Praha: Prostor, 2005. ISBN 80-7260-145-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Šťastná

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

20. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....16.4.2011.....

....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku mužů čerpajících rodičovskou dovolenou. Na problém otcovství a péči o dítě je nahlíženo z historického i současného hlediska. Mapuji situaci v České republice i ve světě. Popisuji vliv přítomnosti otce v rodině a dopady na výchovu dětí v případě jeho absence. Dále se zabývám postojem současné společnosti k mužům na rodičovské dovolené a k ženám, které daly souhlas k výměně rolí při péči o dítě. V průběhu práce objasňuji klíčová slova, vztahující se k této problematice. V praktické části se věnuji názorům mladých rodičů ve Zlíně, které se týkají rodičovské dovolené čerpané mužem a samotné problematice péče o dítě.

Klíčová slova: otcovství, mateřství, gender, role, primární rodič, rodičovská dovolená, mateřská dovolená, rodina, výchova.

ABSTRACT

This dissertation is focused on the topic of the paternity leaves. The problems of the paternity and the nurturing of children are examined from the historical as well as contemporary point of view. The situation in the Czech Republic and in the world is well mapped and compared. The dissertation deals with the topic of the impact to the upbringing in the families where the father is present and differences to those where he is absent. Besides, the current attitude of our society towards men on the paternity leaves and towards women that agreed on changing the roles to nurture the children is studied. The key words related to these topics are clarified and explained. The practical part of this dissertation is devoted to the ideas of the young couples in Zlin that are concerned by the parental leave and by the nurturing of children.

Keywords: paternity, maternity, gender, roles, primary parent, maternity/paternity leave, family, nurturing.

Motto:

„Ztratí-li matka autoritu, kterou jí dala kultura, zůstane nadále matkou. Když této autority pozbude otec, ztratí i jistotu, že je otcem.“

(Luigi Zoja)

Děkuji paní Mgr. Jarmile Šťastné za odborné vedení mé bakalářské práce. Děkuji také paní Bc. Magdě Zycháčkové za pomoc při realizaci mého dotazníkového šetření.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	12
I TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 ZÁKLADNÍ POJMY.....	14
2 GENDEROVÉ ROLE A STEREOTYPY.....	13
1.1 Role <i>muže – otce</i> v současné rodině.....	16
1.2 Role <i>ženy – matky</i> v současné rodině.....	17
3 AKTIVNÍ OTCOVSTVÍ.....	19
2.1 Historie otcovství.....	20
2.2 Mýty o otcovství.....	22
2.3. Pečující otec versus pracující matka.....	23
4 VÝCHOVA V RODINĚ.....	25
3.1 Rozdíly ve výchově otců a matek.....	25
3.2 Důležitost otce při výchově a vývoji dítěte.....	27
3.3 Následky nepřítomnosti otce ve výchově.....	27
5 DRUHY DOVOLENÉ A JEJÍ VÝMĚRA.....	29
4.1 Mateřská dovolená.....	29
4.2 Otcovská dovolená.....	30
4.3 Rodičovská dovolená.....	30
6 VYUŽÍVÁNÍ RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ MUŽEM.....	32
5.1 Důvody, pro které zůstávají muži na rodičovské dovolené.....	32
5.2 Faktory ovlivňující počet mužů na rodičovské dovolené.....	33
5.3 Situace v České republice.....	33
5.4 Situace v Evropě.....	34
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	36
7 REALIZACE VÝZKUMU.....	37
7.1 Výzkumný problém.....	37
7.2 Výzkumné cíle.....	37
7.3 Výzkumné otázky.....	37
7.4 Stanovení hypotéz.....	38
7.5 Výzkumná metoda.....	39
7.6 Charakteristika výzkumného vzorku.....	39
7.7 Způsob vyhodnocení dat.....	41

8 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE.....	42
8.1 Otázka č. 1.....	42
8.1.1 Hypotéza H1.....	42
8.2 Otázka č. 2.....	43
8.2.1 Hypotéza H2.....	43
8.2.2 Hypotéza H3.....	44
8.2.3 Hypotéza H4.....	46
8.2.4 Hypotéza H5.....	47
8.3 Otázka č. 3.....	49
8.3.1 Hypotéza H6.....	49
8.4 Otázka č. 4.....	50
8.4.1 Hypotéza H7.....	50
8.5 Otázka č. 5.....	50
8.6 Výzkumné otázky, ke kterým se nevztahovaly hypotézy.....	51
9 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	53
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	56
SEZNAM TABULEK.....	57
SEZNAM GRAFŮ.....	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Téma aktivního otcovství je v České republice stále poměrně čerstvou záležitostí. Možnost nastoupit na rodičovskou dovolenou byla mužům oficiálně umožněna až od 1. 1. 2001. Do té doby samozřejmě existoval malý zlomek mužů pečujících o své děti, ale byly to větší případy ovdovělých mužů, popřípadě mužů po rozvodu, kterým byla soudem přidělena péče. Pokud chtěl muž o dítě pečovat před rokem 2001, dostal finanční podporu pouze v případech, že dobrovolně rozvázal svůj pracovní poměr.

Dnešní doba je již k této možnosti otevřenější a ponechává mladým párům možnost svobodné volby ve způsobu rozdělení si péče o dítě. V Evropě je již poměrně časté, že se oba rodiče v péči o malé dítě prostřídají. Pro zajímavost bych chtěla přiblížit i pohled paní PhDr. Hany Maříkové a Mgr. Radky Radimské, jejichž výzkum z roku 2003 pro Sociologický ústav AV ČR mě inspiroval k některým otázkám. Protože veškeré změny si vyžadují určitý čas, aby je společnost přijala a zvykla si na ně, chci pomocí kvantitativnímu výzkumu zhodnotit, zda se s odstupem osmi let změnilo postoje mladých lidí k aktivnímu otcovství.

Téma aktivní otcovství jsem si zvolila již ve druhém ročníku studia, jelikož mě zaujal dokumentární cyklus vysílán Českou televizí v roce 2006 – Táta jako máma. Donutil mě k zamyšlení a inspiroval k tomu, abych se začala zajímat o současnou situaci mužů na rodičovské dovolené, a to jak u nás, tak i v zahraničí. Zaměřila jsem se zejména o to, jaké mají tito muži možnosti, jaké jsou reakce okolí a zda je naše společnost již připravena přijmout tento nový trend. Začala jsem se také zajímat o situaci žen, které odejdou do zaměstnání a tradiční role v rodině se tak dočasně vymění – i na ně reaguje okolí různě.

Teoretická část bakalářské práce je členěna na šest kapitol. Na začátku definuji klíčové pojmy související s tématem bakalářské práce. Ve druhé kapitole se zabývám generovými rolemi a stereotypy. Třetí kapitolu věnuji aktivnímu otcovství a historii otcovství. Ve čtvrté kapitole se zabývám výchovou v rodině, důležitostí otce v rodině a následky jeho nepřítomnosti ve výchově a vývoji dětí. V páté kapitole se zabývám jednotlivými druhy dovolené, v šesté kapitole rodičovskou dovolenou čerpanou mužem a faktory, které toto rozhodnutí ovlivňují.

V praktické části jsem provedla kvantitativní výzkum, ve kterém zjišťuji, jak se v současné době dívá mladá generace rodičů ze Zlína na roli otce v rodině, na výchovu dětí otcem a na muže v domácnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

V této kapitole bych ráda objasnila klíčové pojmy, se kterými budu v bakalářské pracovat.

Pohlaví můžeme chápat jako soubor biologických znaků, podle kterých lze u živého organismu (všeobecně u rostlin, živočichů či člověka) určit jeho příslušnost k mužské/samčí či ženské/samičí komunitě.

Gender je nutno vnímat z širšího hlediska. Je to rodové určení, které ovlivňuje celá řada činitelů. Počínaje výchovou, celkovou osobností člověka, až po zkušenosti, které daný jedinec po celý život získává. Jedná se zejména o jeho psychické a sociální rozdíly (Sedláček, Plesková, 2008).

Podle Maříkové (2000) výraz **gender** odkazuje k rozdílům mezi ženou a mužem (či ženským a mužským) a tyto rozdíly mnozí vnímají jako něco daného, neměnného, normálního a přirozeného. Jsou to takové rozdíly mezi mužem a ženou, které nejsou předurčeny biologicky, vznikají a jsou podmíněny kulturně, historicky a sociálně.

Genderové role jsou jakousi představou společnosti, která v souvislosti s konkrétním pohlavím očekává určité způsoby chování a jednání (Sedláček, Plesková, 2008).

Rodinu nazývají Výrost a Slaměník (1998) nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který je důležitý pro možnost identifikace se vzory předpokládaného mužského a ženského chování. Jedinec se naučí reagovat v procesu interakce a v rámci rodiny si pak může prakticky ověřit získané dovednosti. Důležitost spatřují i v poskytování společensky žádoucích norem. Jedinec si v prostředí rodiny vytváří postoje k okolí, společnosti i sobě samému.

Výchovou lze nazývat proces, kdy na osobnost člověka záměrně působíme, abychom výsledně dosáhli ve vývoji pozitivních změn. Záměrně a cílevědomě vytváříme a ovlivňujeme podmínky, které jedinci umožní optimální rozvoj podle jeho individuálních dispozic. Cílem je dosáhnout autentické, vnitřně integrované a socializované osobnosti (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Primární rodič (také primární pečující osoba) je ten z páru, který si vytváří mezi dítětem takovou vazbu, jež se projevuje mj. tím, že v případě ohrožení a strachu vyhledává dítě bezpečí právě u této osoby. Může se jednat o muže i ženu – dítě posuzuje pouze fakt, jak osoba dovede uspokojit jejich primární potřeby (Sedláček, Plesková, 2008).

2 GENDEROVÉ ROLE A STEREOTYPY

V této kapitole se zabývám generovými stereotypy, které nás provázejí takřka od dětství. Podle toho, jakého jsme pohlaví, nám rodiče kupují hračky, oblékají nás do určitých barev, kupují určité dárky a přihlašují na mimoškolní aktivity, kde jsou převážně děti našeho pohlaví. V dospělosti se pak promítají tyto stereotypy do očekávaného otcovského a mateřského chování. Nabídnu tedy pohled současné společnosti na roli otce a matky. Nejprve však objasním jisté souvislosti, které mají vliv na postoje společnosti k mužství a ženství.

Každá společnost má odlišnou kulturu a samozřejmě i odlišný pohled na muže a ženu (mužství a ženství). Oproti *pohlaví*, na jehož rozlišení se všechny kultury shodnou, je *gender* ovlivněn tou kterou společností. Určitý způsob chování jedince může být v jedné kultuře chápán jinak než v kultuře druhé. Všechny kultury ale pojí fakt, že v každé z nich mají muži a ženy přiřazeny určité genderové role.

Protože jsem však již vysvětlila pojem *gender*, je jasné, že tyto role jsou jen jistým ideálem. Tedy pohlaví a gender nemusí jít nutně ruku v ruce. Osobnost člověka je složitá a rozmanitá, proto v některých situacích můžeme reagovat jinak, než by společnost vzhledem k naší příslušnosti k pohlaví očekávala. Pokud tedy vybočíme z vžitých vzorců chování, můžeme se často setkat s negativními reakcemi okolí (odsuzování, kárání, snaha o naši „nápravu“ a nezřídka úplné zavrnutí). Lidé si často neuvědomují, že náš *gender* nemusí být jasně vyhraněn. Každý jedinec má v sobě do jisté míry mužskou i ženskou část a tato míra je u každého jiná. Naše ženskost či mužskost se může v různých sférách osobnosti (vlastnosti, schopnosti, dovednosti, zájmy a koníčky) projevovat střídavě.

Je jistě těžké oprostít se od některých genderových stereotypů, už jen proto, že jsou nám od útlého věku vštěpovány. Chlapečci dostanou modrý „obleček“ a auto, zatímco děvčátka růžový „obleček“ a panenku. Jen si představte, že potkáte chlapečka v růžovém oblečení s kočárkem. Každý se nad tím přinejmenším pozastaví. Proč nevnímá společnost jednoduše barvy jen jako barvy a hračky pouze jako hračky? Kdo určil toto rozdělení? Konkrétní odpověď se zřejmě nedozvíme. Můžeme jen hádat, kolik generací tyto stereotypy převezme po nás. Zda si v budoucnu budou děti bezprostředně hrát se všemi hračkami, mladí se budou oblékat do různých barev a věnovat se činnostem, které je skutečně baví, aniž by slyšeli posměšky nebo si připadali trapně.

Když se kolem sebe rozhlédnete, kolik děvčat mělo příležitost si v mládí vzít doma do ruky kladívko a vyrobit krmítko pro ptáky? Kolik kluků mělo příležitost vyzkoušet si pletení

nebo šití? Ano, na základní škole jsou předměty, kde si děti vše zkusí. Přesto i u dětí pozorujete posměšky. Například „jeho to baví – on je (jako) holka“. Dokud se většina rodičů stereotypům nepostaví a nebude své děti vychovávat k volnému pohledu na gender, nikdy nebudeme mít úplnou svobodu ve svých zájmech a koníčcích. Stejně tak je tomu u všech činností v běžném životě. Nejsou přeci ženské a mužské práce. Jsou zkrátka práce a někdo je dělat musí. Nikdo je nemusí dělat více nebo méně jen kvůli tomu, k jakému patří pohlaví. V rodičovství platí totéž. Samozřejmě žena je nezastupitelná ve věcech jako porod či kojení. Přesto jsou muži v péči o děti způsobilí stejně jako ženy. Tak jako mohou být dobré a špatné matky, mohou být i dobří a špatní otcové.

Vše záleží jen na povaze a osobnosti člověka, co a do jaké míry je schopen zvládnout. To platí obecně ve všech činnostech. Pokud bude ve společnosti více tolerance, bude v ní i více spokojených jedinců, tedy i samotná společnost se tímto stane lepší.

2.1 Role *muže – otce* v současné rodině

V této kapitole shrnuji některá fakta, díky kterým má společnost utkvělou představu o tom, jak má vypadat role otce v rodině. V současnosti se však pohled na otcovství mění a otcové se snaží do rodinného života čím dál více zapojovat.

„Současné mýty o silném a atraktivním „pánu tvorstva“, který snadno dosahuje pracovních úspěchů, nade všemi vyhrává a vede bohatý sexuální život, jsou plné licoměrnosti a falše“ (Augustyn, 2003, s. 39).

Takto Augustyn popisuje dřívější pohled na ideál muže, který byl ještě nedávno velmi hluboce zakořeněn v představách mnohých lidí. Tento typ ideálu však ustupuje do pozadí a vytlačuje jej muž – otec, který se účastní rodinného dění. Společnost si postupně začíná uvědomovat důležitost otce v rodině a následky absence otců.

Augustyn rozvádí náchylnost zejména dospívajících chlapců bez otce k mylným představám o mužnosti. Matka totiž nemůže chlapce naučit, co je to být mužem. Zde se tedy potvrzuje důležitost otcovského vzoru v rodině. Ideál muže a také otce však prochází neustálými proměnami.

Podle Chmelařové (In Sedláček, Plesková, 2008), v době před-industriální byl otec vnímán jako učitel a hlava rodiny, v 19. století zastával spíše roli vzdáleného živitele. Od počátku

20. století můžeme mluvit o kultu mateřství, kdy byl otec v rodině téměř zapomenut, avšak 70. léta můžeme opět označit jako postupný návrat k otcovství.

Historii se více věnuji v kapitole 3.1.

Nyní od 20. století se začíná objevovat ideál „nových otců“, kteří se angažují více v rodinném životě a péči o dítě. Dříve platily následující výroky:

„Otec má pro své děti čím dál více peněz, ale čím dál méně času. *Penězi platí život svých dětí, ale v jejich životě je sám platný málo*“ (Zoja, 2003, s. 191).

„Jeho pouta s dětmi jsou často slabá, poněvadž hlavní jeho proud života protéká jakoby mimo dům“ (Augustyn, 2003, s. 40).

Nyní se snaží muži těmto situacím vyhýbat a více se zapojovat do rodinného života. Proto je dnes aktuálním tématem rodičovská dovolená, která nyní dává možnost oběma partnerům rozhodnout se, jak si péči o dítě rozdělí. Stále je však pouze malý zlomek otců, kteří využívají rodičovskou či mateřskou dovolenou.

Důvodem nevyužití rodičovské dovolené muži nemusí být jen finanční situace rodiny. Často se „muž v domácnosti“ může setkat s negativními reakcemi okolí, zejména pak jeho mužských vrstevníků. Je tedy otázkou času, kdy se tento fenomén rozšíří a bude ve společnosti vnímán jako normální jev.

2.2 Role ženy – matky v současné rodině

V této kapitole se zabývám ženou v dnešní společnosti, která mnohdy zastává v rodině roli muže a roli otce. Tím se také mění pohled společnosti nejen na roli žen, ale ovlivní to pohled i na roli mužů.

„Způsob ocenění „mateřské“ role se nezměnil, ale matka převzala „otcovskou“ funkci. Je matkou a současně otcem. Je ženou, ale navzdory tradici se stala lovcem. Lovcem peněz“ (Zoja, 2003, s. 238).

Pracující ženy, nebo také ženy budující si kariéru, nejsou dnes žádnou výjimkou. Problém však může vzniknout v případě založení rodiny. Často se setkáváme s tím, že dnes ženy řeší dilema: práce nebo rodina? Přitom jde jen o to, nakolik je možné obojí skloubit. Pokud se partneři dovedou dohodnout, ani jeden z nich si pak nebude muset pokládat tuto otázku. Práce a rodina se může rozdělit mezi oba rodiče rovnoměrně. Rodičovská dovolená umož-

ňuje vystřídat se v péči o dítě v průběhu jeho prvních 3 let, respektive 4 let. Vše tedy záleží pouze na dohodě mezi partnery, popřípadě zaměstnavatelem.

Z výsledků studie Maříkové a Radimské (2003) však vyplula na povrch určitá fakta, která potvrzují, že ženy mnohdy mužům nechtějí umožnit z různých důvodů péči o dítě. Z výzkumu vyplynulo, že se ženy samy stále považují za důležitějšího činitele ve výchově dítěte. Na jednu stranu se dožadují většího zapojení otce do rodinného života, ve stejném dotazníku však většina žen upírá mužům možnost postarat se o dítě a jejich schopnosti v této věci podceňují (přestože sami muži si v tomto směru důvěřují).

Vyvstává zde tedy otázka: co vlastně ženy chtějí? Najednou se problém rozdělení péče o děti neubírá k mužům, nýbrž k samotným ženám. Pokud se chtějí věnovat zároveň práci i rodině, je pro ně přeci partner či manžel, angažující se v péči o děti, užitečným přínosem.

I podle Lamba (In Badinterová 2005) se nechtějí o mateřství a péči o dítě dělit z toho důvodu, že právě skrz mateřství pocíťují určitou moc či převahu.

Aby se ženy nemusely vzdávat této „převahy“, často se vymlouvají, že jejich partner by zkrátka péči o dítě či domácnost nezvládl.

Ale jak píše Sedláček: „Pokud budeme muže neustále přesvědčovat (a oni sebe v tom utvrzovat), že nemohou být stejně dobrými pečovateli jako ženy, opravdu tomu tak bude“ (Sedláček, Plesková, 2008, s. 23).

Ženy musí pamatovat v dnešní době na důležitost otce v rodině a ocenit snahu otců zapojit se do výchovy a péče o dítě.

„Zralé, plné mateřství neexistuje bez otcovství, stejně jako zralé otcovství není možné bez mateřství“ (Augustyn, 2004, s. 21). Otcové podporují správný vývoj vztahu dítěte a matky a naopak matky podporují správný vývoj vztahu dítěte a otce.

V dnešní době existuje mnoho svobodných matek. Některé jsou svobodnými matkami dokonce „dobrovolně“, jelikož nepovažují muže (a otce) za dost důležité v rodině a rozhodly se děti vychovávat samy. Tyto ženy si však často neuvědomují, že ač dítěti relativně nic do dospělosti neschází a může se zdát spokojené, problém nastává vždy později při zakládání vlastní rodiny. Chybí zde jakékoli vzorce rodinného a partnerského soužití a dítě je nuceno si je vytvářet bez předchozí zkušenosti z jeho primární rodiny.

3 AKTIVNÍ OTCOVSTVÍ

V této kapitole popisuji, jaký je postoj k otcovství v současnosti, ale budu se zabývat i jeho historickým vývojem. Uvedu některé příklady vžitých mýtů o otcovství a budu rozebírat i situaci pracující matky a pečujícího otce.

Jak uvádí Šmídová (In Sedláček, Plesková, 2008, s. 8) „aktivní otcovství v jeho tradičním smyslu dobře známe. Tatínek vezme o víkendů děti na výlet, zatímco maminka vaří, syna vezme na fotbal a dceru do zoo na zvířátka. V jistém smyslu bylo někdy za aktivní otcovství považováno i to, že otec investuje většinu svého času do finančního zajištění rodiny, ačkoli je v podstatě doma fyzicky nepřítomný. I tehdy může být chod rodiny zorganizován, nejčastěji matkou tak, jakoby tam otec byl: co by tomu řekl tatínek, tatínek se bude zlobit apod.“

V této práci se však zabývám aktivním otcovstvím v jiném slova smyslu. Věnuji se mužům, kteří z nějakého důvodu poruší tradiční rodinné role: matka – pečovatelka, otec – živitel.

Má práce se týká zejména těch otců, kteří zůstávají s dětmi na mateřské či rodičovské dovolené. A ne týden, ne měsíc, ale třeba celý rok. Dělají běžné úkony – děti krmí, vodí k lékaři, přebalují. V naší republice je to stále poměrně nezvyklé. Ale je jen otázka času, kdy naše společnost přijme i tuto (ve světě již běžně se vyskytující) alternativu.

Podle Sedláčka a Pleskové (2008), na počátku minulého století byla řada možností pro ženy (studium, vedoucí pracovní pozice) naprosto nepředstavitelnou záležitostí. Poté začaly být mezi ženami výjimky, které vybočovaly zmíněnými činnostmi. Dnes o sto let později jsou ženy v těchto pozicích běžně. Autoři zde kladou otázku, zda se mužům podaří vstoupit do sféry žen tak, jak se podařilo ženám vstoupit do sfér mužům.

Dovolila bych si předpokládat, že se mužům do těchto sfér vstoupit povede a jsem v tomto smyslu optimistická. Je možné, že to zvládnou za sto let, stejně jako to zvládli ženy. Jeli-kož údiv nad ženou – ředitelkou byl dříve dle mého stejný, jako je dnes nad mužem – pečovatelem o dítě. Zdálo se to nemožné a přinejmenším divné až nesmyslné. Vše ukáže čas. Ale vidím jako velký pokrok už jen to, že se o toto téma lidé zajímají, píše se o něm a jsou už i první „vlaštovky“, „pokusní králíci“, kteří jsou ukázkou toho, že všechno jde, když se chce. A že to může jít i s chutí a nadšením ku prospěchu celé rodině i společnosti.

Pokud by žádná změna nenastala, krize otcovství (jak popisuje Zoja, 2003) by se ještě více prohloubila. Skrz emancipaci žen totiž ztrácejí muži své dlouholeté postavení ve společnosti. Proto je třeba dát jim také prostor k realizaci v rodinném životě.

3.1 Historie otcovství

Zoja (2003) uvádí první zmínky o otcovství v kapitole Prehistorie. Klíčovým momentem pro dělbu rolí a práce ve společnosti označuje období, kdy člověk přestal používat přední (horní) končetiny primárně k pohybu. Napřímením člověka se zároveň zkrátila doba těhotenství a lidská mláďata se začala rodit dříve – byla méně samostatná a odkázána na péči a ochranu rodičů. Napřímení tedy uvolnilo matkám ruce. Ty jim začaly sloužit k nošení dětí (jelikož ochlupení na zádech, za které by se dítě drželo, vývojem také zmizelo). Otcové tehdy využívali volné ruce k obraně či obstarávání potravy.

Po mnoho tisíc let se lidstvo přelo o to, kdo je důležitější v plození dětí. Vznikl „mýtus jednoho rodiče“. Takto Zoja pojmenoval i jednu ze svých kapitol a nadále se k ní v jednotlivých částech knihy vrací.

Autor uvádí, že existovalo množství kreseb, kde byla vyjádřena žena jako symbol plodnosti. Kypré ženské tělo bylo velmi častým námětem odedávna. Musíme si tedy uvědomit, že v této době postava otce jako symbolu chyběla. Patriarchát prokazatelně podřizoval ženy mužům, avšak nepřímo utiskoval muže jako otce.

Kořeny moderního otcovství sahají podle Zoji do období antického Řecka, kde nastala také krize otcovství, která je srovnatelná s tou dnešní. Vše popisuje skrz dílo Íliada, kde se odkazuje na vztah Hektora se svým synem (Hektor byl jako jediný zobrazován jako voják a zároveň otec rodiny:bojuje, protože je otcem).

V antickém Řecku nastala velká změna pohledu na otcovství. Tak, jako bylo dříve velebeno mateřství a plodnost byla doménou žen, obrátila řecká věda a filosofie situaci ve prospěch mužů. Tedy ženské lůno považovali jen za stáj, či pole, které bylo třeba osít. Tím plodným a schopným rozsévat život byl nyní muž. Situace se obrací a žena je zařazena z hlediska práv na stejnou pozici jako otroci.

Dítě bylo tedy považováno pouze za výtvar mužů (tento názor se do středověku dostal i skrz díla Tomáše Akvinského). Myšlenka muže jako tvůrce života přetrvávala až do roku

1660, kdy Nikolaus Stenon popsal funkci vaječnicků. Mechanismus lidského oplodnění byl pak objasněn až v 19. století.

V období renesance vtiskla církev do povědomí veřejnosti obraz Marie – matky se synem. Tímto opět vyzdvihla mateřství. Otcovství tedy zažívá další úpadek.

Ve Francii v 18. století byl mezi dobře situovanými ženami rozšířen zvyk přenechávání dětí venkovským chůvám. Pak se mohly plně účastnit intelektuálního dění – počátky emancipace. V tomto období byl také zaveden rozvod, což ženám umožňovalo znovu se vdát.

Největší úpadek otcovství však vnímá Zoja v období průmyslové revoluce. Do té doby běžně pracovali otcové doma, převážně jako zemědělci či řemeslníci – řemeslo se pak dědilo z otce na syna. Otec tedy zastával nezastupitelné místo učitele. Fungovaly zde sociální vztahy a dítě mělo v otci vzor.

Průmyslová revoluce zapříčinila stěhování lidí do měst. Vytvořila se nová pracovní místa v továrnách, závratně se měnily životní podmínky. Levnou pracovní silou se staly ženy a děti. Postavení otce v rodině bylo narušeno příjmem ženy a dětí (který mohl převyšovat ten jeho), čímž utrpěla hlavně jeho autorita a postavení v rodině. V tomto okamžiku Zoja popisuje „fenomén neviditelného otce“. Do té doby doma pracující otec (rolník, řemeslník) zmizel z dohledu svých dětí do továrny či jinam za prací. V továrnách převzaly práci stroje a mnoho otců tedy ztratilo schopnosti řemesla, za které získávali obdiv svých dětí – jejich práce se odehrávala jinde. Otec přichází o autoritu a není pro dítě takovým vzorem – stává se nedobrovolně cizincem. Povinná školní docházka pak mnohdy nahradila otce učitelem.

Právě v tomto období nestabilních hodnot (jak popisuje Zoja, 2003) následovalo období válek a nastala opět nepřítomnost otců. Nenarukovat byla hanba, zároveň to však znamenalo odcizení se rodině.

Současnost popisuje Zoja jako genocidu otců, která byla započata v průmyslové revoluci. Otcové ztratili v rodině postavení a důstojnost. Vyjadřuje svůj postoj takto: „otec nepřišel o život ve válce, ale cestou domů“ (Zoja, 2003, s. 204).

U nás poukázal na alarmující stav otcovství už v 80. letech minulého století Možný (In Nešporová 2005), který poukazoval nejen na následky četné rozvodovosti, ale hlavně na oslabené kompetence mužů v českých rodinách.

Také Bakalář (2002) poukazuje na kritický stav a potvrzuje, že s mizejícím patriarchátem mizí také veškerá autorita otců.

3.2 Mýty o otcovství

Ve společnosti se dodnes udržují některé mýty, představy a předsudky, které se poji k otcovství či otcovským (ne)schopnostem. Uvedu zde příklady některých z nich.

Muži a mateřský instinkt

Postupně se ukazuje, že není rozhodující, jakého pohlaví je pečující osoba. Pohlaví nemá žádný vliv na kvalitu péče o dítě.

„Roli mámy se učíme za pochodu. Muž i žena se do ní vpravují tím rychleji, čím více byli jejich vlastní rodiče mateřtější“ (Badinterová, 2005, s. 167).

Nebo jako uvádí Rismanová (In Badinterová, 2005, s. 167) „mateřské chování muže a ženy nezávisí ani tak na rozdílném rodu jako na vlastním dětství a na vnějších okolnostech, které nemají s jejich fyziologií nic společného.“

Tedy onen výraz „mateřský instinkt“ může být bez problémů nahrazen výrazem „instinkt pečovatelský“.

Mýtus přirozenosti

Někdo by mohl namítnout, že rozdělení muž – živitel a žena – pečovatelka je přirozené a odedávna dobře fungující. Že tak to vymyslela příroda. Tato myšlenka však není zcela pravdivá. Stačí se podívat do jiných kultur.

Jak uvádí Sedláček a Plesková (2008), kmen Aka ze státu Kongo je jasným příkladem, že pečovat o děti je přirozené i mužům. V tomto přírodním kmeni oplývají muži stejnými vlastnostmi, jaké byste mohli čekat u žen. Přebírají starosti jídlo, otírají dětem zadečky, nosí je v náručí, v noci k nim vstávají a dokonce když není nablízku matka, aby dítě nakořila, nabídnou dítěti k utěšení svoji bradavku. O děti se starají v tomto kmeni muži i ženy, a stejně tak chodí společně i na lov. Tento kmen není jedinou výjimkou v přírodě.

Se stejnou situací se setkáme také u kmene Arapešů či obyvatel Trobriandských ostrovů. V přírodě se můžeme s pečujícími samci setkat u devadesáti procent ptáků, některých druhů tučňáků, ale také u vlků.

3.3 Pečující otec versus pracující matka

V této kapitole bych ráda upozornila na rozdíly, které jsou patrné, pokud si rodiče tzv. vymění role (tedy matka pracuje a otec pečuje o dítě domácnost). Budu zde uvádět nejen rozdíly v jednotlivých činnostech, ale i názory veřejnosti na tyto otce a matky.

Model pečujícího otce a pracující matky může vzniknout například v situaci, kterou zmiňuje Šmídová (2003) v souvislosti s dvoukariérovým manželstvím. Takovým manželstvím se rozumí svazek dvou lidí, kteří mají dobrou pozici v zaměstnání, práce je naplňuje, mají vidinu postupu a dosahují oba srovnatelně vysokých příjmů. V tomto případě se nabízí právě prostřídání se na rodičovské dovolené a střídání se v péči o dítě.

Ženy, které uvažují o jiném rozdělení rolí, si podle mě plně uvědomují náročnost a úskalí celodenní péče o dítě. Může s tím souviset především strach z nastupující nudy či odříznutí od sociálních kontaktů.

Pokud o dítě pečuje otec, je zajímavý rozdíl v rozdělení péče o domácnost. Ta se mezi partnery dělí mnohem rovnoměrněji, než když je na mateřské dovolené matka. Žena je od malička vychovávána k tomu, že bude jednou vést svoji domácnost. Při péči o dítě je tedy automaticky vpravována do role „dobré hospodyňky“. Tyto dvě rozdílné činnosti – péči o dítě a domácnost – muži na rodičovské dovolené striktně oddělují.

Šmídová (2003) dále uvádí také zjištění, že pokud jsou muži dobrovolně primárním pečujícím rodičem, zastávají péči o dítě stejně dobře jako ženy. Navíc z výzkumů v práci Maříkové a Radimské (2003) bylo jasně zjištěno, že si muži v péči o dítě sami důvěřují (což jsem si potvrdila i ve svém dotazování). Problém je, že se jim v takové míře nedostává důvěry žen.

Podle Sedláčka a Pleskové (2008) se někteří lidé mohou mylně domnívat, že matka, která ponechá dítě v péči otce, utrpěla například nějaké trauma při porodu, že bylo těhotenství nechtěné či nepříjemné. Ale naopak mnohé výzkumy ukazují, že tyto ženy prožívají těhotenství a touhu po dítěti stejně intenzivně, jako ty, které se poté rozhodnou pro mateřskou dovolenou.

Nejvýraznějším problémem jsou reakce společnosti na fakt, že muž je doma s dítětem a žena pracuje. Sedláček a Plesková (2008) popisují, že reakce na toto netradiční rozdělení rolí je velmi vyhraněné. Otcové, kteří se rozhodnou zůstat doma s dětmi a pečovat o ně, jsou veřejností přijímáni velice pozitivně. Jsou označováni jako hrdinové, setkáváme se s velkým obdivem veřejnosti a mnoho žen i mužů jim fandí. Pokud je doma s dítětem matka, tato situace je brána bez povšimnutí, bez obdivu – jako samozřejmost.

Bylo by logické, že také žena sklídí stejný obdiv za to, že zastane roli živitelky a obstojí v pozici, která byla tradičně prisuzována mužům. Opak je ale pravdou. Tento fakt uvádí i Sedláček a Plesková (2008). Matka, která nastoupí do zaměstnání a na rodičovské dovolené nechá partnera, musí počítat s tím, že bude pod velkým tlakem. Z vlastního výzkumu jsem zjistila, že mnoho jedinců (mužů i žen) reagovalo na toto rozhodnutí velmi negativně.

Žena v této pozici byla nazývána „krkavčí matkou“, „kariéristkou“, někteří se vyjádřili, že jí chybí mateřské pudy, nebo že taková žena by neměla mít děti.

Samozřejmě se našly i pozitivnější ohlasy. Například že má důvěru ve svého partnera nebo že se o radost z rodičovství je schopná podělit. Pozitivních reakcí však nebylo mnoho. Ženy většinou odpověděly, že by partnera na rodičovskou nepustily, protože by si nikdy ne nechaly ujít nejhezčí roky života dítěte. Partneři těchto žen by měli mít dle mého stejnou možnost. Ne vždy to však situace dovoluje.

Veřejnost tedy všeobecně vnímá velmi pozitivně roli otce jako pečovatele. To ale neznamená, že jsme se zbavili v tomto případě stereotypů. Právě naopak. Pokud bychom tak skutečně učinili, nevnímali bychom tento fakt ani pozitivně, ani negativně – a stejně tak pracující matku.

4 VÝCHOVA V RODINĚ

V této kapitole se zabývám výchovou dětí v rodině. Na začátku porovnávám rozdíly ve výchově otců a matek, dále se věnuji důležitosti přítomnosti otce v rodině a ve výchově a na závěr kapitoly shrnuji následky nepřítomnosti otce v rodině.

V úvodu bych se ještě ráda zmínila o tom, jak vůbec vznikla situace, že se o dítě stará žena a otec nemá tolik příležitostí. Vše souvisí s tím, že to byla právě pracovní dráha ženy, která se musela přizpůsobovat rodině.

Nejen v České republice, ale i v jiných státech se stále udržuje představa o tom, jak by měla vypadat pracovní dráha ženy. To úzce souvisí i s výchovou dětí v rodině a zapojením otce do výchovy. Podle Maříkové (2000) se právě žen dotýkají nejvíce změny jednotlivých cyklů vývoje rodiny. Jednotlivými cykly jsou sňatek, narození dítěte, jeho předškolní věk, školní věk nejmladšího z dětí a odchod dětí z domova. Právě žena by podle mínění veřejnosti měla přizpůsobovat pracovní dráhu okolnostem.

Před narozením dětí by měla pracovat na plný úvazek, během předškolního věku nepracovat a starat se o domácnost, po nástupu dětí do školy by měla mít částečný úvazek a po odchodu dětí z domova opět plný. To je však pro ženu značně omezující. Nejenže nevyužívají získané vzdělání, ale postupem času mohou přestat držet krok s kolegy nebo ztratit pozici. Přístup mužům na rodičovskou dovolenou (a případné střídání v péči) by mohlo mít pozitivní vliv na rovné postavení žen na trhu práce. Zároveň je potvrzeno, že otcovská výchova je dětem v mnoha ohledech prospěšná.

O výhodách, které přináší výchova otcem, se zmiňuji v kapitole 4.2.

Tedy prvním krokem k tomu, aby otec mohl výrazněji zasáhnout do výchovy dítěte a péče o něj, je právě přizpůsobení pracovní dráhy nejen ženy, ale také muže.

4.1 Rozdíly ve výchově otců a matek

V této kapitole uvádím některé rozdíly, které byly zaznamenány v případech, kdy o dítě pečoval otec a naopak kdy o něj pečovala matka.

Přestože bylo zjištěno, že muži se dovedou postarat o děti stejně kvalitně jako ženy, byly zjištěny některé rozdíly ve výchově otců a matek. V následujících zjištěních je řeč o otcích, kteří jsou primárními pečujícími osobami.

Badinterová (2005) uvádí, že je znám rozdílný přístup otců a matek ke kojencům. Otcové mají tendenci více si s takto malými dětmi hrát než matky. Dříve se s nimi pouští do hmatových a pohybových her, což je pro děti stimulující a vzrušující zároveň. Otcové se snaží děti rozdovádět a vedou je k aktivitě. Matky upřednostňují činnosti, které vedou k soustředění pozornosti – tedy převážně zrakové hry.

Dále Badinterová uvádí, že mnohé studie zjistily i rozdílnost chování otce k ročnímu dítěti podle toho, zda je ženského či mužského pohlaví. Otcové mají tendenci si více hrát se syny než s dcerami. Rozdíl je i ve stylu hry. Syny vedou od malička k tělesné aktivitě, zkoumavosti a samostatnosti, kdežto u dívek stimulují vlastnosti jako pasivitu, mírnost a něžnost. V tomto ohledu vedou matky obě děti stejně bez ohledu na pohlaví.

Na rozdíl od matek hrají s dětmi otcové častěji intelektuální hry jako puzzle a stavebnice. (Burgessová, 2004).

Zkoumala se také četnost dotyků pohlavních orgánů rodičem stejného pohlaví, jako má dítě. U opačného pohlaví jsou u rodičů popisovány jakési zábrany a respekt. Otec je ve výchově důležitý hlavně jako identifikační vzor pro syna. Zajímavé bylo zjištění, že synova chuť zvolit si otce za vzor pramení právě z otcových „ženských“ vlastností. Aktivní vyhledávání otce se u synů začíná projevovat v osmnácti měsících věku. Preference otce či matky se však s věkem několikrát změní (Badinterová, 2008).

V porovnání s matkami kladou muži, pečující o děti, menší důraz na domácí práce, oblékání dětí a mytí obličejů. Přesto jsou stejně trpěliví a citliví k dětem jako jejich matky. V případě, že se otec dětem intenzivně věnuje je u dětí prokázáno vyšší IQ a lepší studijní výsledky. Zajímavé bylo i zjištění o autoritářském chování. V případě, kdy je primárním rodičem matka, je její chování mnohem častěji autoritářské než otcovo. Častěji trestá a dává příkazy než otec, je více nekompromisní. To je způsobeno většinou tím, že je s dětmi doma častěji a otec tak nemá tolik příležitostí do výchovy zasáhnout (Burgessová, 2004).

Fakt, že muži nekladou takový důraz na úklid a čistotu je někdy ku prospěchu věci. V dokumentu ČT Táta jako máma (2006) je srovnáno chování matek a otců v některých situacích. Například když se dítě venku zamaže od bláta, matky ho jdou domů převléci a s dítětem už většinou zůstanou doma. Otcové jsou schopni se s dětmi venku více vydovádět a nehledí tolik na vzhled a hygienu dítěte. Matky všeobecně více lpí na pořádku v domácnosti, a tak se také stává, že žena často zhodnotí nutnost umýt podlahu jako důleži-

tější, než hru s dítětem. Otcovský přístup je v tomto výhodnější pro dítě, ale naopak tím utrpí domácnost. Dle mého názoru je třeba stanovit si určité hranice a nezacházet do extrémů co se týče času věnované dětem či naopak domácnosti.

4.2 Důležitost otce při výchově a vývoji dítěte

V této kapitole se budu věnovat důležitosti přítomnosti otce v rodině z pohledu dítěte. Budu popisovat zásadní momenty, kdy je otec klíčovou osobou ve vývoji a výchově dítěte.

Biller (In Bakalář, 2002) uvádí, že angažovanost otce ve výchově se u dětí projevuje vlastnostmi, jako jsou empatie a ohleduplnost k druhým. Je přínosem k rozvíjení tvořivého potenciálu u dítěte. Rovněž vede děti k větší nezávislosti (na rozdíl od ochranné péče matky). Na tento fakt poukazuje i Warshak (In Bakalář, 2002), konkrétně zmiňuje otce jako důležitého činitele v situaci, kdy se má dítě odpoutat od matky.

Biller dále uvádí, že je to právě otec, od kterého syn přejímá chování k ženám. Co se týče dcery, má otec velký vliv na její budoucí schopnosti vycházet s muži. Vztah otce a dcery má také úzkou spojitost s její budoucí úspěšností (budování si kariéry).

Pro děti je v rodině velmi důležitý moment, který popisuje Matějček (In Bakalář, 2002) a sice proces triangulace. Dochází k navazování vztahů a interakci v rovině dítě – matka, dítě – otec, ale hlavně v rovině matka – otec. Tento „třetí“ vztah je pro dítě důležitý hlavně ve smyslu uvědomění si vlastní svébytné osoby. Dítě tak rychleji a lépe objeví vlastní identitu. Matějček toto období zasazuje do 2. - 3. roku věku dítěte.

4.3 Následky nepřítomnosti otce ve výchově

V této kapitole se budu zabývat následky nepřítomnosti otce v rodině a dopady, které má tato jeho absence na výchovu a vývoj dětí.

Warshak (In Bakalář, 2002) zdůrazňuje, že pokud v rodině otec chybí, dochází k odpoutání se od matky a od domova mnohem dramatičtějším způsobem. Tento přechod k nezávislosti není pozvolný a přirozený, proto se často stává, že závislost je pouze přenesena jinam – na partnerku či partnera. V tomto případě nedochází k navázání zralého partnerského vztahu.

Bakalář (2002) ukazuje dopady nepřítomnosti otce v rodině na vybraných statistických údajích připravených NFI (National Fatherhood Initiative). Výzkumy tedy ukázaly, že:

- 72 % všech mladistvých vrahů vyrůstalo v rodinách bez otce
- 60 % všech pachatelů znásilnění bylo vychováno v rodinách bez otce
- 72 % všech dětí v dětských nápravných zařízeních vyrůstalo v rodinném prostředí s jedním rodičem
- 80% adolescentů v psychiatrických zařízeních pochází z domovů bez otce
- Ve srovnání s dívkami z tradičních rodin, dívky žijící jen s jedním rodičem mají o 164 % vyšší pravděpodobnost těhotenství před sňatkem, o 53 % vyšší pravděpodobnost sňatku před dosažením plnoletosti a o 92 % větší pravděpodobnost rozvodu svého vlastního manželství.
- Nepřítomnost biologického otce v domácnosti zvyšuje dceřinu zranitelnost vůči znásilnění a zneužití o 900 % (tyto trestné činy jsou páčány zejména novými partnery matek).
- U dětí vyrůstajících bez otce je (ve srovnání s jejich vrstevníky z tradičních rodin) dvojnásobná pravděpodobnost předčasného odchodu ze školy.
- U dětí vyrůstajících bez otce je (ve srovnání s jejich vrstevníky z tradičních rodin) jedenáctkrát větší pravděpodobnost projevů násilného chování.
- Děti, jejichž otcové jsou nepřítomni, dosahují soustavně podprůměrných známek ze čtení a z matematiky.
- Tři ze čtyř sebevražd mladistvých se vyskytnou v rodinách s jedním rodičem.
- Děti, které žijí odděleně od svých otců, jsou účastníky více nehod (úrazů), mají vyšší procento výskytu chronického astmatu, bolestí hlavy a poruch řeči.
- Přibývají další a další důkazy o vysoké korelaci mezi nepřítomností otcovské výchovy a násilím mladých mužů (zejména proti ženám).

Nutno podotknout, že výše uvedená data popisují situaci v Americe. Přestože nemůžeme výsledky spolehlivě zobecnit, je z nich zřejmé, že absence otce v rodině má jednoznačně negativní dopad na vývoj a prospívání dětí.

5 DRUHY DOVOLENÉ A JEJÍ VÝMĚRA

V této kapitole popisují jednotlivé druhy „dovolené“ související s péčí o dítě a možné varianty čerpání tohoto volna.

V současné době rozlišujeme tři druhy dovolené: mateřskou, otcovskou a rodičovskou. Součástí každé této etapy jsou finanční příspěvky. Na mateřské dovolené je to tzv. peněžitá pomoc v mateřství, při rodičovské dovolené je pobírán rodičovský příspěvek. Délka čerpání a výše rodičovského příspěvku může být různá – na výběr jsou tři varianty, se kterými vás seznámím v této kapitole. Co se týče otcovské dovolené, je stále v řešení. Měla být vyplácena z dávek nemocenského pojištění, vláda se však stále na její podobě neshodla. Proto jsou otcové doma přítomni po porodu matky v rámci neplaceného volna. Případně si mohou vybrat klasickou dovolenou.

5.1 Mateřská dovolená

Podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce má matka v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě nárok na mateřskou dovolenou, a to v rozsahu 28 týdnů. V případě dvojčat či více dětí je to 37 týdnů. Na mateřskou dovolenou nastupuje matka většinou od počátku šestého týdne před porodem. Mateřská dovolená nesmí být celkově kratší než 14 týdnů a musí trvat minimálně do šesti týdnů od porodu.

Podle novely zákona č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění, účinné od ledna 2009, může otec čerpat mateřskou dovolenou, musí však s matkou dítěte uzavřít písemnou dohodu ohledně následné péče o dítě. Otcem může o dítě takto pečovat od sedmého týdne po porodu. Může čerpat mateřskou dovolenou také v případech, kdy matka dítěte zemřela nebo o dítě nemůže pečovat ze zdravotních důvodů. Otec může na mateřskou dovolenou nastoupit i na základě rozhodnutí úřadů či soudu (ve výjimečných případech).

Během mateřské dovolené je poskytována peněžitá pomoc v mateřství. Aby vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství, musí si dotyčná osoba platit nemocenské pojištění, a to po 270 dní po dobu dvou let bezprostředně před porodem. Peněžitá pomoc v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu. Horní hranice pro výši měsíčního příspěvku je od ledna 2009 částka 28 890 Kč - do té doby to byla zhruba poloviční částka (Kubálková, Kundra, 2009).

5.2 Otcovská dovolená

V listopadu 2008 byl vládou schválen návrh na zavedení pětidenní otcovské dovolené. Ta měla být součástí tzv. Prorodinného balíčku (tento typ otcovské dovolené však dosud nebyl schválen). Podle návrhu by otec mohl čerpat pět dní otcovské dovolené v období do šesti týdnů po narození dítěte. Během otcovské dovolené by byla poskytována dávka nemocenského pojištění - tzv. „otcovské“. Nárok na otcovské by měli všichni, kteří se účastní nemocenského pojištění. Výše otcovské by se určovalo stejně jako u peněžité pomoci v mateřství – činila by 70% denního vyměřovacího základu. Situace je bohužel taková, že má otec nárok pouze na neplacené volno, případně může čerpat klasickou dovolenou. (dle zákona č. 262/2006 Sb., § 195 - §198 zákoníku práce)

5.3 Rodičovská dovolená

Podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce má matka či otec nárok na rodičovskou dovolenou. Rozsah této dovolené si sami zvolí z možných variant. Ochrana pracovního místa je však zákonem zaručena do tří let věku dítěte. Mateřská dovolená plynule přechází v rodičovskou dovolenou. Je však možné čerpat rodičovskou i mateřskou dovolenou současně, rodičovský příspěvek je ale vyplácen pouze jednomu z rodičů (Kubálková, Kundra, 2009).

MPSV nabízí aktuálně tři možnosti čerpání rodičovského příspěvku:

rychlejší varianta: rodičovský příspěvek ve výši 11 400 Kč měsíčně je poskytován po 24 měsících

klasická varianta: rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč je poskytován po 36 měsících

pomalejší varianta: po 9 měsících je poskytován rodičovský příspěvek ve výši 7600 Kč, po následujících 39 měsících (do 4 let věku dítěte) rodičovský příspěvek ve výši 3800 Kč

Možnost výběru z výše uvedených variant závisí na předchozím příjmu. Dvouletou variantu může čerpat jen rodič, který měl minimální měsíční hrubý plat ve výši alespoň 16 400 Kč před nástupem na mateřskou/rodičovskou dovolenou. O tuto rychlou variantu čerpání musí rodič požádat do 22 týdnů věku dítěte.

Pro tříletou variantu je nutné účastnit se na nemocenském pojištění 270 dnů před narozením dítěte. O čerpání tříleté varianty musí rodič požádat nejpozději v měsíci, kdy dítě dosáhne věku 9 měsíců (dříve 21 měsíců, od 1. 1. 2011 je to 9 měsíců). V případě, že rodič

o tuto variantu včas nezažádá, je mu přiděleno čerpání čtyřleté varianty. Pokud je rodič studentem či nezaměstnaným, má nárok jen na čerpání této pomalejší varianty. Rodiče zdravotně postižených dětí čerpají rodičovský příspěvek ve výši 7600 Kč do sedmi let věku dítěte (Kubálková, Kundra, 2009).

6 ČERPÁNÍ RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ MUŽEM

V této kapitole objasňuji některé skutečnosti ohledně čerpání rodičovské dovolené mužem. Zmiňuji důvody, proč muži zůstávají (nebo naopak nezůstávají) na rodičovské dovolené a co je v tomto rozhodování ovlivňuje. Nabídnu zde také pohled na situaci v České republice a v Evropě.

Jak už zmínily ve své studii Maříková a Radimská (2003), ještě v 80. letech byla finanční pomoc pro pečující otce spíše výjimečnou záležitostí. Muž, pečující o dítě do dvou let, musel být ovdovělý, svobodný, rozvedený a nesměl žít s žádnou družkou. Druhou skupinou byli muži, jejichž manželka nemohla ze závažných důvodů o děti pečovat. V roce 1990 již měl muž nárok na rodičovskou dovolenou, s dítětem však doma zůstat nemohl, jinak mu hrozila ztráta zaměstnání. Situace tedy stále nebyla dořešena.

Změnou byla až novela zákoníku práce (zákon č. 155/2000 Sb.), která nabyla účinnosti od 1. ledna 2001. Od této chvíle byli muži a ženy zrovnoprávněni ve smyslu ochrany místa v zaměstnání při čerpání rodičovské dovolené.

6.1 Důvody, pro které zůstávají muži na rodičovské dovolené

V této kapitole popisuji, jaké jsou nejčastější důvody pro to, že se muži rozhodnou zůstat na rodičovské dovolené. Většina důvodů, které budu uvádět, se mi objevila jako odpověď v otevřených otázkách mého dotazníkového šetření.

Úplně nejčastějšími případy jsou situace, kdy manželka práci má a muž je nezaměstnaný. V této situaci je jasné, že pokud manžel zůstane s dítětem doma, ekonomická situace bude podstatně lepší, než kdyby nepracoval ani jeden z rodičů.

Dalším případem, kdy partneři zvažují o střídavé péči (či péči ze strany manžela) je vyšší plat ženy. V dnešní době, když má muž měsíční plat například 17 000 Kč a žena 25 000 Kč, v obou případech (nezávisle na tom, kdo z nich zůstane s dítětem) mají nárok na stejný rodičovský příspěvek, a to 11 400 Kč (podle zákona č. 262/2006, zákoníku práce).

V poslední řadě jsou případy, kdy dojde k úmrtí či vážné nemoci partnerky. Partner samozřejmě může chtít zůstat na rodičovské dovolené i z vlastní iniciativy. Tato situace je ale spíše výjimečná a hlavní roli hrají především výše uvedené důvody.

6.2 Faktory, které ovlivňují počet mužů na rodičovské dovolené

Na základě v minulosti provedených výzkumů je možné odhalit pravděpodobné faktory celosvětově ovlivňující podíl mužů na čerpání rodičovské dovolené podle Moisan (in Maříková, Radimská, 2003):

- *Sociodemografické faktory*: častěji můžeme na rodičovské dovolené narazit na ne-sezdané otce, doma zůstávají až několik měsíců po porodu
- *Fyzické faktory*: v této souvislosti se jedná hlavně o délku kojení, jelikož v této době je složitější, aby plně pečoval o dítě muž.
- *Ekonomické faktory*: velký vliv má příjem rodičů. Pokud je manželčin vyšší, je pravděpodobné, že na rodičovskou dovolenou nastoupí muž. Příjem hraje největší roli hlavně v případě nízkých rodičovských příspěvků od státu.
- *Faktory spojené se zaměstnáním a pracovním prostředím*: zde záleží hlavně na postoji zaměstnavatele a nadřízených.
- *Postoje vůči genderovým rolím*: výzkumy ukazují, tento faktor má zásadní vliv na konečné rozhodnutí, zda muž na rodičovskou dovolenou nastoupí.
- *Vztahové faktory a podpora okolí*. Jako důležitý se ukazuje postoj přátel k této situaci a také přítomnost jiných mužů v okolí, kteří využívají rodičovskou dovolenou. Velkým vlivem je také vztah s partnerkou. Pozitivně je vnímáno, pokud se společně na péči o dítě dohodnou a partnerka případně v péči o dítě svého muže podporuje.

6.3 Situace v České republice

V současné době tvoří v České republice muži na rodičovské dovolené 1 % podílu pečujících osob. Toto procento střídavě během roku kolísá, jelikož ve většině případů dochází ke střídání partnerů v péči o dítě. Je však nutné poznamenat, že podle studie Nešporové (2005) bylo stejné procento mužů na rodičovské dovolené i v roce 2004 – tedy před 7 lety.

Co se týče regionálních statistik, MPSV uvedlo v únoru 2010 následující hodnoty:

Počet otců na rodičovské dovolené na Zlínsku je 63 z celkového počtu osob, pobírající rodičovský příspěvek 6 106. Podíl mužů je zde tedy 1%.

Počet otců na rodičovské dovolené v Uherském Hradišti je 64 z celkového počtu osob, pobírající rodičovský příspěvek 4 575. Podíl mužů je zde tedy 1,4%.

Počet otců na rodičovské dovolené na Vsetínsku je 73 z celkového počtu osob, pobírající rodičovský příspěvek 4 689. Podíl mužů je zde tedy 1,5%.

Samozřejmě jsem chtěla nalézt odpověď na rozdíl 0,5 % Zlína a Vsetína. Z tabulky MPSV o nezaměstnanosti je patrný rozdíl v jednotlivých lokalitách. Zatímco nezaměstnanost v únoru 2010 byla ve Zlíně 10,6 %, ve Vsetíně to bylo ve stejnou dobu 13,1 %. Je tedy vysoce pravděpodobné, že nezaměstnanost sehrála v nárůstu počtu mužů na rodičovskou dovolenou určitou roli.

Zákony se u nás sice pozvolna mění, ale podle výsledků mnoha šetření zájem o rodičovskou dovolenou čerpanou muži nijak závratně nenarůstá. Je to tedy jeden z důkazů, že společenské normy se mění mnohem pomaleji, než zákony.

6.4 Situace v Evropě

Problematika otcovství se začala v západní Evropě řešit už v 70. letech minulého století následkem nárůstu rozvodovosti a nesezdaných soužití. Protože ve všech státech se vyvíjela situace odlišně a chybějí klíčová data, nelze přesně vysledovat vývoj využívání rodičovské dovolené otců.

Ve všech státech západní Evropy se stav využívání rodičovské dovolené pohybuje mezi 1 – 2 %. Výjimkou jsou skandinávské země. Zajímavé podmínky jsou stanoveny v Portugalsku, kde využívá rodičovskou dovolenou 30 – 40 % otců. Tato účast je dána finanční motivací v podobě 15denní placené dovolené. Stále ale platí, že většinu rodičovské dovolené zde vyčerpají ženy.

V Rakousku se zvýšil počet otců, využívajících rodičovskou dovolenou, díky nové politice zavedené roku 2002. Platí zde, že pokud každý z rodičů pečuje o dítě minimálně 3 měsíce, má rodina nárok na 6 měsíců rodičovské dovolené navíc (místo 30 měsíců se navyšuje na 36 měsíců).

Ve Švédsku a Norsku bylo zákonem umožněno mužům zůstat na rodičovské dovolené již v 70. letech minulého století. K zemím hojně využívající rodičovskou dovolenou mužem patří nyní také Island. V těchto zemích využívá tuto možnost alespoň částečně 80 % mužů. Je však nutné podotknout, že každá země má nastavenou rozdílnou dobu trvání rodičovské dovolené. Ve Skandinávských zemích je délka rodičovské dovolené přibližně jeden rok dohromady pro oba rodiče (Nešporová, 2005).

U nás by takto krátká rodičovská dovolená nebyla možná. Oproti zahraničí zde chybí kultura firemních školek, jeslí či miniškolek. Jako další velmi důležitý problém vnímám nedo-

statek možnosti práce na zkrácený úvazek. Soukromé miniškolky jsou navíc poměrně drahou záležitostí a jejich měsíční úhrada se často vyrovná měsíčnímu výdělku na zkrácený úvazek. Proto je pro rodiče pohodlnější finančně výhodnější na rodičovské dovolené setrvat delší dobu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 REALIZACE VÝZKUMU

V praktické části bakalářské práce se věnuji výzkumu, zaměřenému na výše uvedenou tematiku. Specifikuji zde výzkumný problém, výzkumné cíle a otázky. Předem stanovené hypotézy si potvrzuji či vyvracím. Charakterizuji skupinu respondentů a poskytuji základní údaje o výzkumném vzorku. Popisuji zvolené metody a techniky sběru dat a způsoby vyhodnocení výzkumu.

7.1 Výzkumný problém

Jaký postoj zaujímají současní mladí rodiče ve Zlíně k rodičovské dovolené čerpané mužem a jaký mají názor na rodiče, kteří tuto možnost využívají?

7.2 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl

Hlavním cílem práce je zjistit, v jaké míře si důvěřují v péči o dítě muži a kolik důvěry se jim naopak dostává od žen.

Dílčí výzkumné cíle

Dalším cílem je zjistit, zda rodiče o možnosti čerpání rodičovské dovolené mužem vědí, zda přemýšleli o tom, že by ji využili a jestli se v jejich okolí pohybuje někdo, kdo tuto možnost využil. Dále mě zajímá, jak si muži důvěřují v péči o děti a domácnost a jak jim ve stejných věcech věří jejich partnerky. Toto téma jsem tímto také chtěla rozšířit do povědomí současných mladých rodičů.

7.3 Výzkumné otázky

Některé výzkumné otázky jsou pouze popisné (VO2,VO9,VO10,VO11 a VO12), jiné se vztahují k jednotlivým hypotézám. Číslo hypotézy, ke které se výzkumná otázka vztahuje, je uvedeno vždy na konci otázky v závorce.

VO1: Znájí respondenti možnost čerpání RD mužem? (H1)

VO2: Uvažovali respondenti nad tím, že by využili možnost čerpání RD mužem?

VO3: Souvisí zvažování možnosti čerpání RD mužem s pohlavím respondentů? (H2)

VO4: Souvisí zvažování možnosti RD mužem se vzděláním respondentů? (H3)

VO5: Souvisí zvažování možnosti RD mužem s primární rodinou respondenta? (H5)

VO6: Souvisí zvažování možnosti RD mužem s počtem dětí respondenta? (H4)

VO7: Věří si muži v péči o děti a domácnost? (H6 a H7)

VO8: Důvěřují ženy svým partnerům v péči o děti a domácnost? (H6 a H7)

VO9: Znají respondenti ve svém okolí nějakého muže, který nastoupil na RD?

VO10: Jaké jsou podle respondentů nejčastější důvody pro nástup muže na RD?

VO11: Jaký názor mají respondenti na otce, kteří jsou na rodičovské dovolené?

VO12: Jaký názor mají respondenti na matky, které jdou do práce a nechávají na RD muže?

7.4 Stanovení hypotéz

U hypotézy vždy v závorce uvádím, ke které otázce z dotazníku se hypotéza vztahuje.

H1: Všichni dotazovaní budou vědět o možnosti čerpání RD mužem. (Otázka č. 1)

H2: O prostrídání na RD uvažovalo více žen než mužů. (Otázka č. 2)

H3: Skutečnost, zda uvažují respondenti nad prostrídáním na RD je tím častější, čím vyšší mají vzdělání. (Otázka č. 2)

H4: Respondenti, kteří mají více než jedno dítě, uvažují častěji o využití RD mužem. (Otázka č. 2)

H5: V poměru s respondenty z úplných rodin uvažovalo o prostrídání na RD více respondentů z neúplných rodin. (Otázka č. 2)

H6: Většina mužů si bude v péči o dítě důvěřovat, ale nedostanou důvěru většiny žen. (Otázka č. 3)

H7: Důvěra ve zvládnání domácích prací bude u mužů i žen slabší než důvěra v péči o dítě. (Otázka č. 4)

7.5 Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila kvantitativní výzkum. Provedla jsem jej pomocí výzkumné techniky dotazníkového šetření. Dotazník byl vytvořen tak, aby se dalo z malého množství položek získat co nejvíce informací. V metodologických postupech jsem se řídila podle publikace prof. PhDr. Miroslava Chrásky, CSc. (2007).

V úvodu dotazníku vyplnili respondenti údaje demografické, sociální, uvedli dosažené vzdělání a počet dětí. Samotný dotazník obsahoval 5 uzavřených a 3 otevřené otázky. Pro muže a ženy byly vytvořeny otázky zvlášť. Dotazník pro muže a ženy se lišil ve dvou položkách - otázka 3 a 4. Zde muži posuzovali, zda sami sobě důvěřují v péči o dítě a domácnost, a naopak ženy projevovali důvěru nebo nedůvěru svým partnerům v těchto činnostech.

7.6 Charakteristika výzkumného vzorku

Mladou generací rodičů mám na mysli páry, které aktuálně pečují o dítě, mladší 4 let.

Skupina respondentů byla vybrána záměrným kvótním výběrem.

Kritéria pro výběr byla následující:

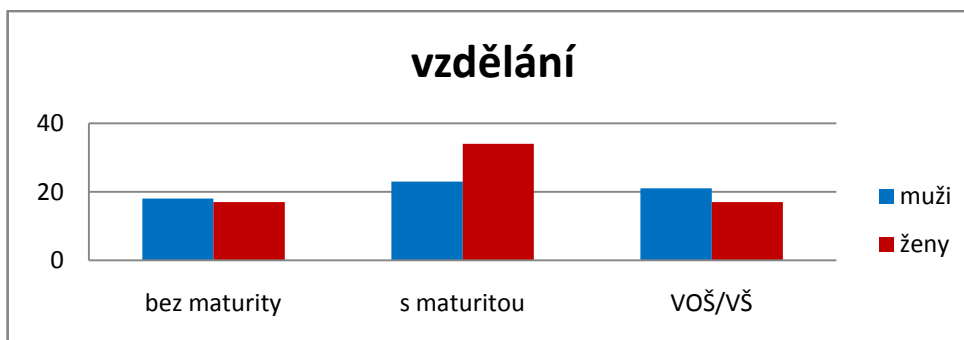
- bydliště respondenta v okrese Zlín
- bydliště ve společné domácnosti s partnerem (nemusel to být rodič dítěte)
- společná péče o dítě do 4 let

Bylo rozdáno 260 dotazníků – 60 jsem vyplnila osobně s respondenty na ulici, 200 bylo rozdáno pod dohledem ředitelky Bc. Zycháčkové v osmi mateřských školách předem vtipovaným rodinám. Získala jsem celkem 139 dotazníků, z toho 6 muselo být vyřazeno z důvodu závažné tiskařské chyby. Celková návratnost dotazníků byla tedy 53,5 %.

Výzkumný vzorek je složen ze 133 respondentů, z toho 62 mužů a 71 žen.

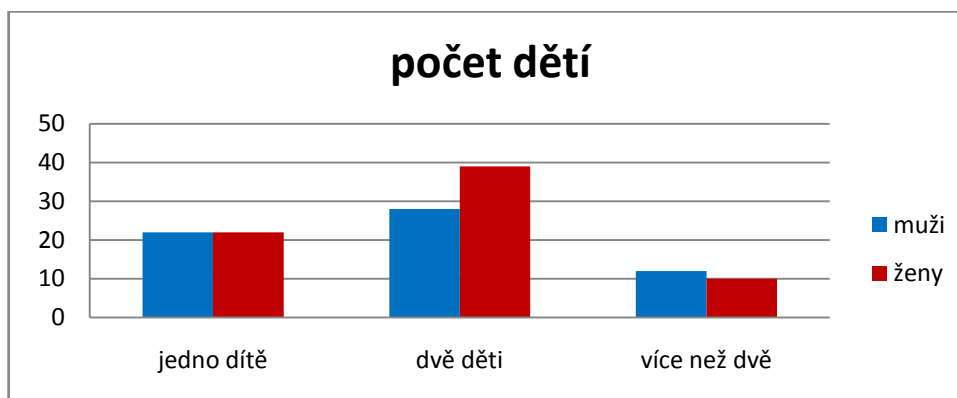
Grafy na následující straně popisují základní údaje o vzorku.

Graf č. 1 – Rozdělení respondentů podle vzdělání.

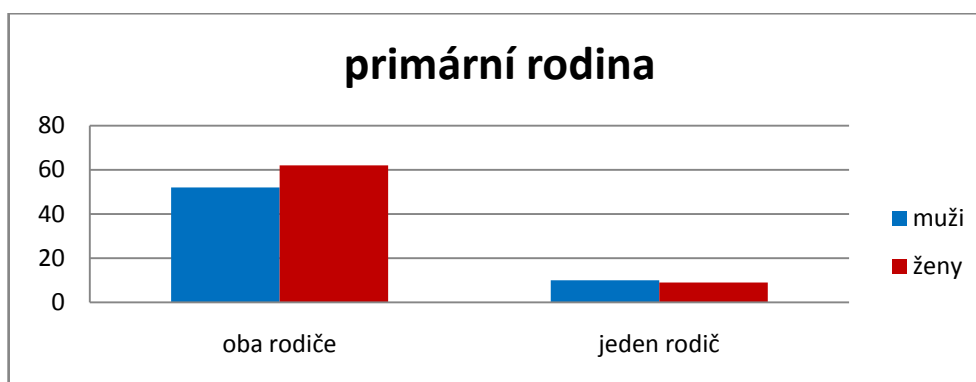
Graf č. 1 ukazuje, že nejvíce respondentů mělo středoškolské vzdělání – celkem 57, vysokoškolské vzdělání mělo 38 respondentů, vzdělání bez maturity uvedlo 35 respondentů.

Graf č. 2 – Rozdělení respondentů podle počtu dětí.

Graf č. 2 ukazuje, že 67 respondentů mělo 2 děti, 44 respondentů jedno dítě a 22 respondentů více než dvě děti.

Graf č. 3 – Rozdělení respondentů podle typu primární rodiny.

Graf č. 3 ukazuje, že 114 respondentů žilo s oběma rodiči a 19 respondentů vyrůstalo pouze s jedním rodičem.

7.7 Způsob vyhodnocení dat

Otázky, kde bylo nutno prokázat statisticky významnou souvislost mezi jednotlivými jevy, jsem vyhodnocovala pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku. Pracovala jsem v programu Microsoft Excel 2010 a používala čárkovací metodu. Výpočtem očekávané četnosti a testového kritéria, které jsem následně srovnala s kritickou hodnotou pro příslušný stupeň volnosti tabulky, jsem určila statistickou významnost a následně potvrdila či vyvrátila nulovou hypotézu. V ostatních otázkách jsem využila tabulku absolutní a relativní četnosti a její zaznačení do grafu. Otevřené otázky mi sloužily spíše k inspiraci a potvrzení si některých faktů z teoretické části. Jejich kvantitativní zpracování jsem neučinila z toho důvodu, že většina obsahu neměla dostatečnou vypovídající hodnotu.

Použité vzorce pro výpočty

Výpočet očekávané četnosti O jsem vypočítala pro každé pole kontingenční tabulky a to tak, že jsem vždy násobila odpovídající marginální četnosti v tabulce a tento násobek jsem poté vydělila celkovou očekávanou četností.

Pro každé pole kontingenční tabulky jsem pak vypočítala hodnoty, potřebné pro určení testového kritéria, a to podle vzorce $\frac{(P-O)^2}{O}$, kde P je pozorovaná četnost. Testové kritérium χ^2 jsem pak vypočítala jako součet těchto vypočítaných hodnot v jednotlivých polích tabulky.

Pro posouzení hodnoty χ^2 bylo potřeba určit počet stupňů volnosti tabulky. Pro tabulku o r řádcích a s sloupcích jsem určila počet stupňů volnosti tabulky f podle vzorce $f = (r - 1)(s - 1)$. Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 jsem našla ve statistických tabulkách (Chrásková, 2007) kritickou hodnotu testového kritéria. Tuto hodnotu jsem poté srovnávala s vypočítanou hodnotou testového kritéria a podle toho zjišťovala, zda existuje významná souvislost mezi srovnávanými jevy.

8 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Přehled jednotlivých otázek v dotazníku

Otázka č. 1: Víte o možnosti čerpání mateřské či rodičovské dovolené mužem?

Otázka č. 2: Uvažoval jste někdy nad tím, že byste tuto možnost využil? (například že byste se na mateřské/rodičovské dovolené prostrídali)?

Otázka č. 3: Myslíte si, že byste/by Váš partner dokázal rok pečovat o malé dítě (do 4 let)?

Otázka č. 4: Myslíte si, že byste/by zároveň s péčí o dítě zvládal i péči o domácnost?

Otázka č. 5: Znáte nějakého muže ve Vašem okolí, který je s dítětem na mateřské či rodičovské dovolené?

8.1 Otázka č. 1

„Víte o možnosti čerpání mateřské či rodičovské dovolené mužem?“

Tato otázka zjišťuje informovanost veřejnosti o možnosti využívání RD mužem.

8.1.1 Hypotéza H1

Tabulka č. 1: Povědomí o možnosti čerpání mateřské či rodičovské dovolené mužem.

	žena	muž	Σ
ano	68	62	130
ne	3	0	3
Σ	71	62	133

Tabulka č. 1 ukazuje, že o možnosti využívání RD mužem byli informováni všichni dotazovaní muži, 68 dotazovaných žen, 3 ženy o této možnosti nevěděly.

H 1 (Všichni dotazovaní budou vědět o možnosti čerpání RD mužem.) je vyvrácena.

Komentář: Ve výzkumu se objevily 3 ženy, které o čerpání RD mužem nevěděly. Tím jsem splnila jeden z dílčích cílů výzkumu – dostala jsem tuto možnost do povědomí veřejnosti.

8.2 Otázka č. 2

„Uvažoval jste někdy nad tím, že byste tuto možnost využil? (například že byste se na mateřské/rodičovské dovolené prostřídali)?“

Tato otázka zjišťuje, zda respondenti uvažovali nad tím, že by využili možnosti čerpání rodičovské dovolené mužem.

8.2.1 Hypotéza H2

Tabulka č. 2: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti s pohlavím respondentů.

	žena	muž	Σ
Ano	22	28	50
Ne	46	34	80
Σ	68	62	130

Tabulka č. 2 ukazuje, kolik dotazovaných mužů a žen uvažovalo nad prostřídáním na RD.

Tabulka č. 3: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti s pohlavím respondentů

	žena	muž
Ano	26,15385	23,84615
Ne	41,84615	38,15385

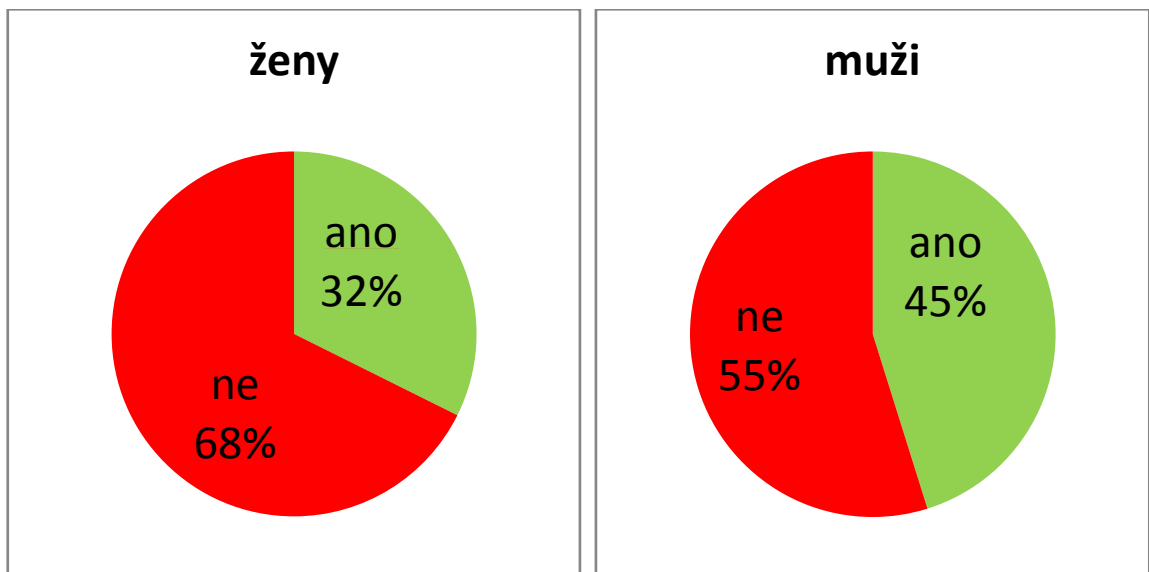
Tabulka č. 3 ukazuje hodnoty očekávané četnosti pro jednotlivá pole tabulky k následujícímu výpočtu testového kritéria.

Z očekávané četnosti jsem vypočítala hodnoty, potřebné pro určení testového kritéria. Součtem těchto hodnot jsem získala číslo **11,248**.

Podle stupně volnosti tabulky jsem určila kritickou hodnotu testového kritéria **3,841** při hladině významnosti 0,05.

Protože hodnota testového kritéria překročila kritickou hodnotu (konkrétně byla 3x vyšší), lze s jistotou potvrdit, že mezi zvolenou odpovědí a pohlavím respondenta **je statisticky významná souvislost**.

Graf č. 4 a 5: Úvahy nad využitím rodičovské dovolené čerpané mužem ve vlastní domácnosti z hlediska pohlaví respondentů.

Grafy č. 4 a 5 zázorňují přehled hodnot relativních četností v procentech, kde je patrné, že nad prostrídáním na RD uvažovalo 32 % dotazovaných žen a 45 % dotazovaných mužů.

H2 (O prostrídání na RD uvažovalo více žen než mužů.) mi byla vyvrácena.

Komentář: Z výsledků grafů je totiž patrné, že nikoli ženy, nýbrž muži jsou těmi, kteří významně častěji uvažují o možnostech využívání rodičovské dovolené.

8.2.2 Hypotéza H3

Respondenty jsem rozdělila do tří skupin podle vzdělání bez maturity, s maturitou a s vysokou (či vysokou odbornou) školou. Důvodem tohoto dělení bylo navýšení hodnot v jednotlivých buňkách. Pokud bych ponechala podrobnější rozdělení (např. odborné učiliště), nezískala bych dostatečně vysoké hodnoty, abych mohla s kontingenční tabulkou spolehlivě pracovat.

Tabulka č. 4: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti se vzděláním respondentů.

	bez mat.	s mat.	voš/vš	Σ
ano	14	18	18	50
ne	21	39	20	80
Σ	35	57	38	130

Tabulka č. 4 ukazuje, jak respondenti odpověděli a do jaké kategorie dosaženého vzdělání spadali. Nejvíce respondentů bylo středoškolsky vzdělaných.

Tabulka č. 5: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti se vzděláním respondentů.

	bez mat.	s mat.	voš/vš
ano	13,46154	21,92308	14,61538
ne	21,53846	35,07692	23,38462

Tabulka č. 5 ukazuje hodnoty očekávané četnosti pro jednotlivá pole tabulky k následujícímu výpočtu testového kritéria.

Z očekávané četnosti jsem vypočítala hodnoty, potřebné pro určení testového kritéria. Součtem těchto hodnot jsem získala číslo **2,449**.

Podle stupně volnosti tabulky jsem určila kritickou hodnotu testového kritéria **5,991** při hladině významnosti 0,05.

Protože hodnota testového kritéria nepřekročila kritickou hodnotu, lze vyvodit, že mezi zvolenou odpovědí a dosaženým vzděláním respondenta **není statisticky významná souvislost**. Proto je zbytečné podnikat další kroky ve zkoumání této hypotézy.

H3 (Skutečnost, zda uvažují respondenti nad prostřídáním na RD je tím častější, čím vyšší mají vzdělání.) jsem nemohla potvrdit ani vyvrátit.

Komentář: Nebyla potvrzena statisticky významná souvislost mezi zvolenou odpovědí a dosaženým vzděláním respondenta. Stejným postupem jsem testovala i ženy a muže zvlášť – opět se mi však potvrdilo, že souvislost mezi zkoumanými jevy není.

8.2.3 Hypotéza H4

Respondenty jsem rozdělila do dvou skupin: s jedním dítětem a s více dětmi. Důvodem tohoto dělení bylo opět navýšení hodnot v jednotlivých buňkách.

Tabulka č. 6: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti s počtem dětí respondentů.

	1 dítě	více dětí	Σ
ano	23	26	49
ne	19	62	81
Σ	42	88	130

Tabulka č. 6 ukazuje počet dětí, které respondenti mají v souvislosti s tím, jak odpověděli na otázku č. 2. Z tabulky vyplývá, že zhruba dvě třetiny respondentů mají více než jedno dítě.

Tabulka č. 7: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti s počtem dětí respondentů.

	1 dítě	více dětí
ano	15,83077	33,16923
ne	26,16923	54,83077

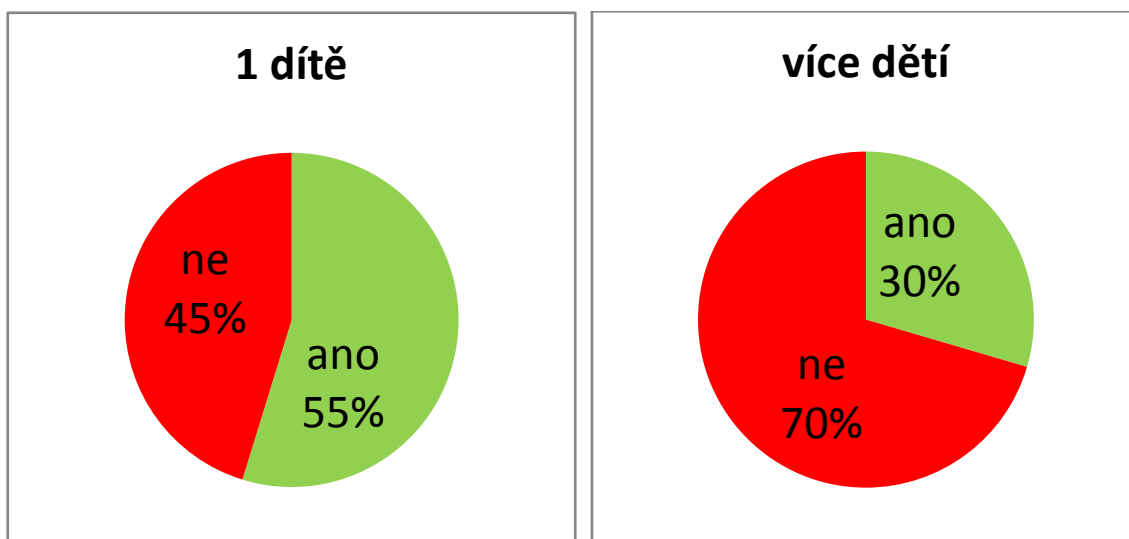
Tabulka č. 7 ukazuje hodnoty očekávané četnosti pro jednotlivá pole tabulky k následujícímu výpočtu testového kritéria.

Z očekávané četnosti jsem vypočítala hodnoty, potřebné pro určení testového kritéria. Součtem těchto hodnot jsem získala číslo **6,117**.

Podle stupně volnosti tabulky jsem určila kritickou hodnotu testového kritéria **3,841** při hladině významnosti 0,05.

Protože hodnota testového kritéria překročila (téměř dvojnásobně) kritickou hodnotu, lze s jistotou potvrdit, že mezi zvolenou odpovědí a počtem dětí respondentů **je statisticky významná souvislost**.

Graf č. 6 a 7: Úvahy nad využitím rodičovské dovolené čerpané mužem ve vlastní domácnosti z hlediska počtu dětí respondentů.

Grafy č. 6 a 7 zázorňují přehled hodnot relativních četností v procentech, kde je patrné, že s prostrídáním na RD souhlasilo 55 % dotazovaných s jedním dítětem a 30 % dotazovaných, kteří měli více než jedno dítě.

Hypotéza č. 4 (Respondenti, kteří mají více než jedno dítě, uvažují častěji o využití RD mužem.) vztahující se opět k otázce č. 2, mi byla vyvrácena.

Komentář: Z výsledků grafů je tedy patrné, že těmi, kteří významně častěji uvažují o možnostech využívání rodičovské dovolené, nejsou vícenásobní rodiče, nýbrž rodiče, kteří mají aktuálně jen jedno dítě.

8.2.4 Hypotéza H5

Respondenty jsem rozdělila do dvou skupin: primární rodina s jedním rodičem (neúplná) a s oběma rodiči (úplná). Důvodem tohoto dělení bylo opět navýšení hodnot v jednotlivých buňkách.

Tabulka č. 8: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti s primární rodinou respondentů.

	úplná	neúplná	Σ
ano	38	11	49
ne	76	8	81
Σ	114	19	130

Tabulka č. 8 ukazuje, že z neúplných rodin pochází 19 respondentů.

Tabulka č. 9: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti s primární rodinou respondentů.

	úplná	neúplná
ano	42	7
ne	72	12

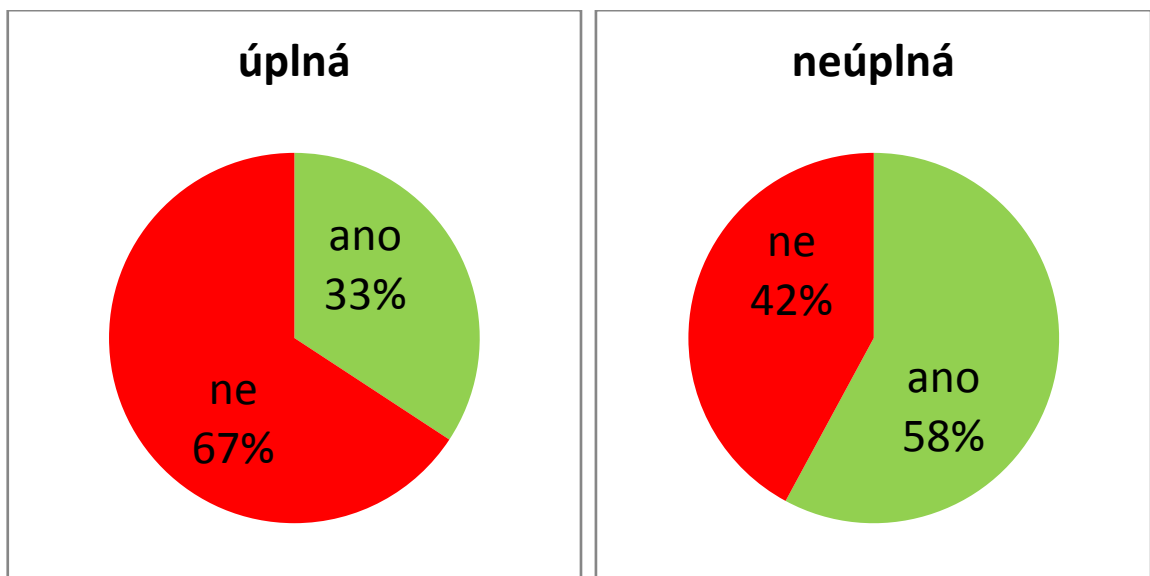
Tabulka č. 9 ukazuje hodnoty očekávané četnosti pro jednotlivá pole tabulky k následujícímu výpočtu testového kritéria.

Z očekávané četnosti jsem vypočítala hodnoty, potřebné pro určení testového kritéria. Součtem těchto hodnot jsem získala číslo **4,221**.

Podle stupně volnosti tabulky jsem určila kritickou hodnotu testového kritéria **3,841** při hladině významnosti 0,05.

Protože hodnota testového kritéria překročila kritickou hodnotu, lze s jistotou potvrdit, že mezi zvolenou odpovědí a primární rodinou respondentů **je statisticky významná souvislost**.

Graf č. 8 a 9: Úvahy nad využitím rodičovské dovolené čerpané mužem ve vlastní domácnosti z hlediska primární rodiny respondentů.

Graf č. 8 a 9 zázorňují přehled hodnot relativních četností v procentech, kde je patrné, že o prostrídání na RD uvažovalo 33 % dotazovaných pocházejících z úplných rodin a 58 % dotazovaných pocházejících z neúplných rodin.

Hypotéza č. 5 (V poměru s respondenty z úplných rodin uvažovalo o prostřídání na RD více respondentů z neúplných rodin.) související opět s otázkou č. 2, mi byla potvrzena.

Komentář: Z výsledků grafů je patrné, že respondenti z neúplných rodin jsou otevřenější možnosti nástupu mužů na rodičovskou dovolenou a častěji nad tím uvažují, než respondenti z rodin úplných. Zajímavým zjištěním pro mě ale bylo, že v odděleném testování mužů a žen se alternativní hypotéza potvrdila pouze u mužů.

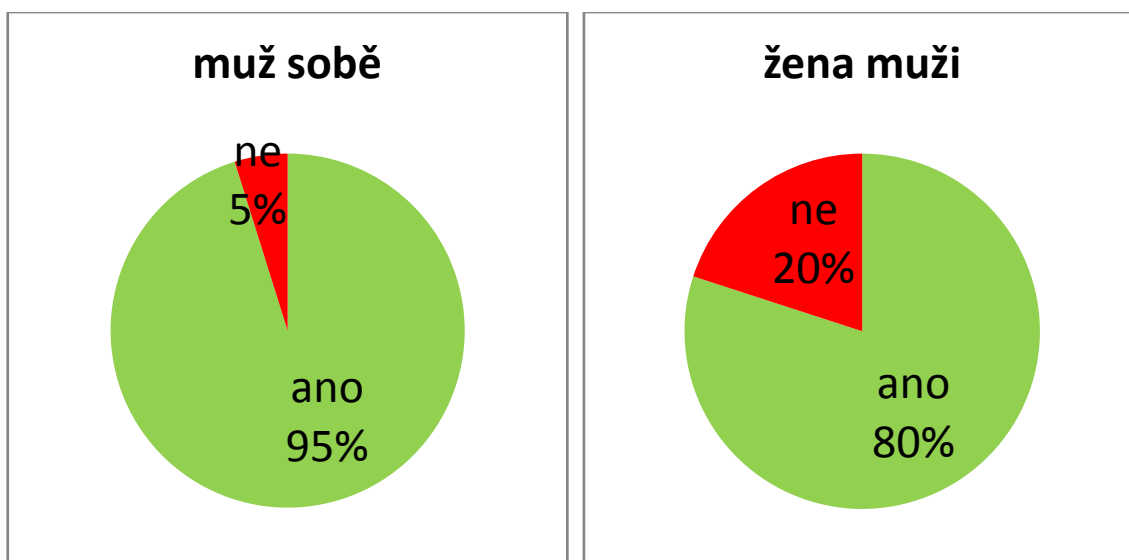
8.3 Otázka č. 3

„Myslíte si, že byste/by Váš partner dokázal rok pečovat o malé dítě (do 4 let)?“

Tato otázka měla za úkol zjistit, jaké procento mužů si bude v péči o dítě důvěřovat a jaký podíl žen jim důvěru v péči o dítě dá.

8.3.1 Hypotéza H6

Graf č. 9 a 10: Sebedůvěra mužů a důvěra žen mužům ohledně péče o dítě.

Graf č. 9 a 10 ukazuje, že 95 % dotazovaných mužů si v péči o dítě důvěřuje a 80 % dotazovaných žen důvěřuje mužům v péči o dítě.

Hypotéza č. 6 (Většina mužů si bude v péči o dítě důvěřovat, ale nedostanou důvěru většiny žen.) mi byla vyvrácena.

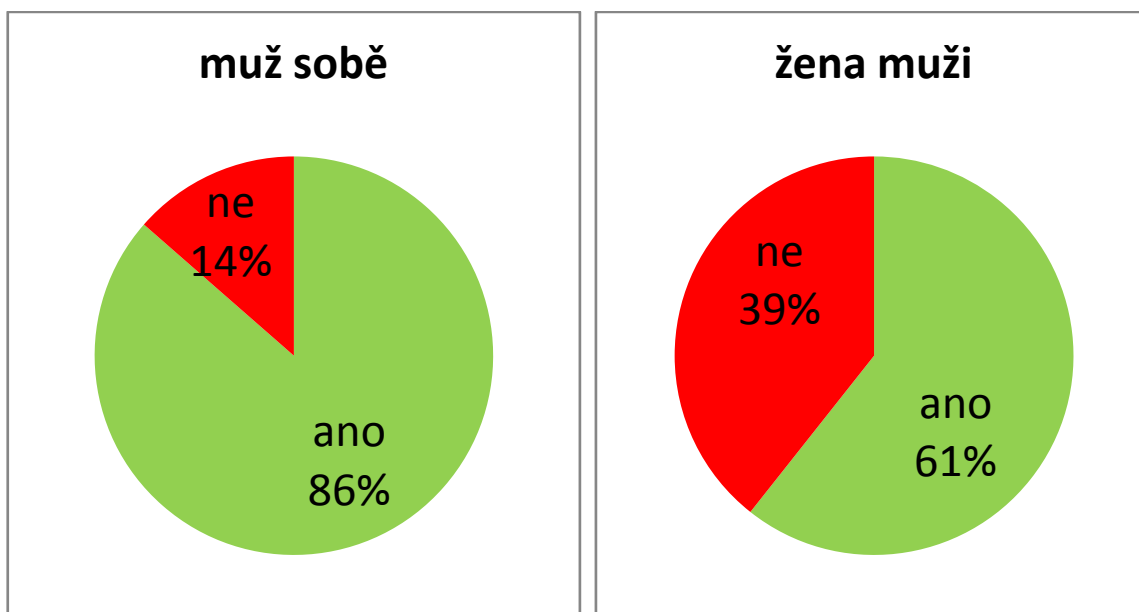
Komentář: Z grafů je patrné, že muži si sice ve velké většině v péči o dítě důvěřují, ale dostaly také důvěru velké většiny žen, čímž se vyvrátila moje hypotéza.

8.4 Otázka č. 4

„Myslíte si, že byste/by zároveň s péčí o dítě zvládal i péči o domácnost?“

8.4.1 Hypotéza H7

Graf č. 11 a 12: Sebedůvěra mužů a důvěra žen mužům ohledně péče o domácnost.

Graf č. 11 a 12 ukazuje, že 86 % dotazovaných mužů si v péči o domácnost důvěřuje a 61 % dotazovaných žen důvěřuje mužům v péči o domácnost.

Hypotéza č. 7 (Důvěra ve zvládnání domácích prací bude u mužů i žen slabší než důvěra v péči o dítě.) byla potvrzena.

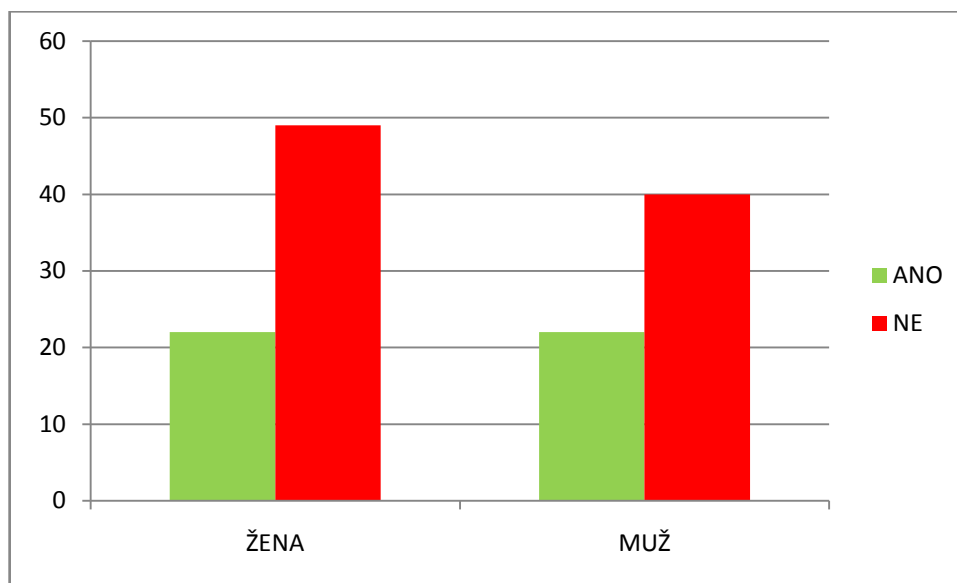
Komentář: Z grafů je patrné, že muži si opět ve velké většině v péči o domácnost důvěřují, a dostaly také důvěru nadpoloviční většiny žen, ale pokud porovnáme procenta s předchozí otázkou, je patrné, že důvěra na obou stranách je výrazně nižší, než v péči o dítě.

8.5 Otázka č. 5

„Znáte nějakého muže ve Vašem okolí, který je s dítětem na mateřské či rodičovské dovolené?“

Tato otázka (VO9) byla pouze popisná, nevázála se na ni žádná hypotéza.

Graf č. 13: Povědomí o nějakém muži na rodičovské dovolené v okolí respondenta.

Graf č. 13 ukazuje, kolik žen a kolik mužů zná ve svém okolí nějakého muže na RD. Graf uvádí, že 22 žen a 22 mužů mají ve svém okolí muže na RD.

Z grafu vyplývá, že asi třetina dotazovaných (bez ohledu na pohlaví) zná nějakého muže v okolí, který využívá rodičovskou dovolenou. Domnívám se, že je to velmi pozitivní zjištění. Jak jsem již uvedla v teoretické části: právě povědomí o přítomnosti dalších mužů v okolí na rodičovské dovolené je jedním z hlavních faktorů, které ovlivňují názory a konečná rozhodnutí rodičů. Předpokládám, že s narůstajícím počtem těchto mužů na rodičovské dovolené začne společnost tuto možnost akceptovat a časem považovat za normální jev.

8.6 Výzkumné otázky, ke kterým se nevztahovaly hypotézy

Zbývá ještě zodpovědět několik výzkumných otázek, ke kterým se nevztahují žádné hypotézy. Proto jsou zodpovězeny zvlášť na konci kapitoly.

VO1: Uvažovali respondenti nad tím, že by tuto možnost (rodičovské dovolené čerpané mužem) využili?

Z celkového počtu dotazovaných většina respondentů (62 %) nad touto možností neuvažovala. Uvažovalo nad ní 38 % dotazovaných. Srovnání odpovědí na tuto otázku z hlediska pohlaví popisují na s. 40 grafy č. 4 a 5.

VO10: Jaké jsou podle respondentů nejčastější důvody pro nástup muže na rodičovskou dovolenou?

Z otevřených otázek v dotazníku jasně vyplynulo, že za nejčastější důvod považují rodiče finanční situaci (nezaměstnaný muž, horší výdělek), či slibnou kariéru ženy. Malý zlomek dotazovaných uvedl i nemoc partnerky. Pouze jeden respondent uvedl, že důvodem může být **prohloubení vztahu otce a dítěte**. Odpověď mě překvapila z toho důvodu, že dotyčným respondentem byl muž, ženy si podobný důvod nepřipouštěly.

VO11 a VO12: Jaký názor mají respondenti na otce, kteří jsou na rodičovské dovolené? Jaký názor mají respondenti na matky, které jdou do práce a nechají na rodičovské dovolené muže?

Odpovědi na tyto otázky uvádím v teoretické části v kapitole 2.3 Pečující otec versus pracující matka.

9 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Díky tomuto výzkumu jsem zjistila hned několik souvislostí.

Z celkového počtu 133 respondentů se našli 3 (ženy), kteří nevěděli o možnosti čerpání dovolené mužem.

Většina respondentů (62 %) neuvažovalo nad tím, že by využili možnosti čerpání rodičovské dovolené mužem. Mezi těmi, kteří o této možnosti uvažovali (38 %), však bylo významně více mužů (45 %) než žen (32 %). Dosažené vzdělání respondentů nehraje v tomto případě velkou roli.

Pokud jsem porovnála respondenty z hlediska jejich primární rodiny, ukázalo se, že respondenti z neúplných rodin častěji uvažují nad možností využití rodičovské dovolené mužem (58 %) než respondenti z úplných rodin (33 %). Nad touto možností také častěji uvažují rodiny s jedním dítětem (55 %) než vícenásobní rodiče (30 %).

Co se týká sebedůvěry mužů v péči o dítě (95 %) a domácnost (86 %), je v obou případech mnohem vyšší, než důvěra, kterou jim dávají v péči o dítě (80 %) a domácnost (61 %) ženy. Většina žen však ve schopnosti svých partnerů věří. U obou pohlaví jsme mohli pozorovat, že důvěra ve zvládání domácích prací je nižší, než důvěra v v péči o dítě.

Z výzkumu jsem se také dozvěděla, že v okolí třetiny dotazovaných se pohybuje otec na rodičovské dovolené.

Mezi nejčastěji uváděné důvody, proč na rodičovské dovolené zůstává muž, patřila finanční situace rodiny a kariéra ženy.

Z otevřených otázek bylo stále patrné, že muži jsou v pozici pečovatele přehnaně obdivováni, a ženy v roli živitelky naopak přehnaně kritizovány.

Závěrečná doporučení

Studentům, kteří by se chtěli do budoucna zabývat podobným typem výzkumu, doporučuji, aby využili více internetových možností dotazování. Protože jsem tiskla velké množství dotazníků a všechny se museli dostat respondentům fyzicky do rukou, byl výzkum náročný jak finančně, tak i časově. Tím se vyhnete také zbytečným ztrátám, které vznikají chybným tiskem.

ZÁVĚR

Téma aktivního otcovství jsem uchopila spíše z pohledu veřejnosti z toho důvodu, že právě názory společnosti (spolu s finanční situací) ovlivňují četnost výskytu mužů na rodičovské dovolené. Z výzkumu vyplynulo, že genderové stereotypy jsou v české společnosti pevně zakořeněny. Potvrdila jsem si i předsudky, které lidé mají vůči mužům a ženám, využívajícím tuto variantu péče o dítě. Splnila jsem veškeré cíle, které jsem si v úvodu výzkumu stanovila. Všechny závěry jsem vyslovila v průběhu interpretace výzkumu.

Tato práce byla přínosem nejen pro mě, ale pomocí dotazníků jsem lidem toto téma znovu připomněla a ve třech případech jsem jim tímto dokonce poskytla novou informaci. Jako pozitivní hodnotím skutečnost, že třetina respondentů má v okolí nějakého muže využívajícího rodičovskou dovolenou. To vnímám jako první krok ke zmírnění onoho strachu z neznámého či nového, který může být také jednou z příčin odmítavého postoje společnosti.

V několika případech jsem byla požádána o výsledky výzkumu, což vypovídá o zájmu veřejnosti o toto téma.

Shrnutí pro praxi

Bakalářská práce může sloužit studentům jako inspirace či zdroj informací pro vypracování seminárních prací. Slouží také jako zpětná vazba respondentům. Pokud bude někdo dělat podobný výzkum v následujících letech, bude mít možnost porovnat tato data se svým výzkumem. Práce se také nabízí jako zdroj informací pro současné či nastávající rodiče.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-581-0.

BADINTER, E. *XY: O mužské identitě*. Praha Litomyšl: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-727-0.

BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím, aneb, bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.

BURGESS, A. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. Brno: Jota, 2004. ISBN 80-7217-296-4.

MAŘÍKOVÁ, H. *Proměny současné české rodiny (rodina – gender – stratifikace)*. Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

MAŘÍKOVÁ, H., RADIMSKÁ, R. *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. Sociologický ústav AV ČR, 2003.

SEDLÁČEK, L. (ed.), PLESKOVÁ, K. (ed.) *Aktivní otcovství*. NESEHNUTÍ Brno 2008. ISBN 978-80-903228-9-1.

ŠMÍDOVÁ, I. Matkové. In MAREŠ P., PATOČNÝ T (ed.). *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister & Principal, 2003. (s. 157 – 176) ISBN 80-86598-61-6.

ZOJA, L. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: Prostor, 2005. ISBN 80-7260-145-8.

NEŠPOROVÁ, O. *Harmonizace rodiny a zaměstnání. Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. Praha: VÚPSV, 2005.

SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J. *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 4. Vydání, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Gender a aktivní otcovství. Kubálová, Kundra. Č. 1. Praha: Centrum ProEquality, 2009.

Edice Policy Paper

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.mpsv.cz

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- AV ČR Akademie věd České republiky
- ČT Česká televize
- IQ Inteligenční kvocient
- MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí
- RD Rodičovská dovolená

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č. 1: Povědomí o možnosti čerpání mateřské či rodičovské dovolené mužem.</i>	42
<i>Tabulka č. 2: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti s pohlavím respondentů.</i>	43
<i>Tabulka č. 3: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti s pohlavím respondentů.</i>	43
<i>Tabulka č. 4: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti se vzděláním respondentů.</i>	45
<i>Tabulka č. 5: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti se vzděláním respondentů.</i>	45
<i>Tabulka č. 6: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti s počtem dětí respondentů.</i>	46
<i>Tabulka č. 7: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti s počtem dětí respondentů.</i>	46
<i>Tabulka č. 8: Absolutní četnost odpovědí v souvislosti s primární rodinou respondentů.</i>	47
<i>Tabulka č. 9: Očekávaná četnost odpovědí v souvislosti s primární rodinou respondentů.</i>	48

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č. 1 – Rozdělení respondentů podle vzdělání.</i>	40
<i>Graf č. 2 – Rozdělení respondentů podle počtu dětí.</i>	40
<i>Graf č. 3 – Rozdělení respondentů podle typu primární rodiny.</i>	40
<i>Graf č. 4 a 5: Úvahy nad využitím rodičovské dovolené čerpané mužem ve vlastní domácnosti z hlediska pohlaví respondentů.</i>	44
<i>Graf č. 6 a 7: Úvahy nad využitím rodičovské dovolené čerpané mužem ve vlastní domácnosti z hlediska počtu dětí respondentů.</i>	47
<i>Graf č. 8 a 9: Úvahy nad využitím rodičovské dovolené čerpané mužem ve vlastní domácnosti z hlediska primární rodiny respondentů.</i>	48
<i>Graf č. 9 a 10: Sebedůvěra mužů a důvěra žen mužům ohledně péče o dítě.</i>	49
<i>Graf č. 11 a 12: Sebedůvěra mužů a důvěra žen mužům ohledně péče o domácnost.</i>	50
<i>Graf č. 13: Povědomí o nějakém muži na rodičovské dovolené v okolí respondenta.</i>	51

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vyplněný dotazník pro ženy	54
Příloha P II: Vyplněný dotazník pro muže	57

PŘÍLOHA P I: VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK PRO ŽENY

Dotazník na téma:

AKTIVNÍ OTCOVSTVÍ Z POHLEDU MLADÉ GENERACE

Dobrý den,

tento dotazník je anonymní a je určen pouze pro potřeby mé bakalářské práce. V úvodu prosím uveďte základní údaje. V první části dotazníku odpovědi kroužkujte. V části druhé napište vše, co Vás k otázce napadne. Tímto Vám děkuji za spolupráci a vyjádření Vašeho názoru.

Veronika Mizerová

Věk: 30

Pohlaví: muž/žena

Nejvyšší dosažené vzdělání: ZŠ / OU / OU s maturitou/ SŠ / VOŠ / VŠ

Počet dětí: 2

Po většinu vašeho dětství jste vyrůstal(a) v prostředí, kde rodiče byli:

- Manželé, žili spolu
  - Manželé, nežili spolu – žil/a jsem převážně s matkou
  - Manželé, nežili spolu – žil/a jsem převážně s otcem
- Partneři, žili spolu
- Rozvedení, žil/a jsem převážně s matkou
- Rozvedení, žil/a jsem převážně s otcem
- Svobodní, žil/a jsem převážně s matkou
- Svobodní, žil/a jsem převážně s otcem
- Ovdovělí, žil/a jsem převážně s matkou
- Ovdovělí, žil/a jsem převážně s otcem
- Nežil/a jsem ani s jedním rodičem (vychovávali mě např. prarodiče, teta a strýc, sourozenec...

Část 1 – kroužkujte:

1. Víte o možnosti čerpání mateřské či rodičovské dovolené mužem?

ANO / NE

(pokud NE, odpovězte už pouze na otázku číslo 3)

2. Uvažovala jste někdy nad tím, že byste tuto možnost využila? (například že byste se na mateřské/rodičovské dovolené prostrídali)?

ANO / NE

3. Myslíte si, že by Váš partner dokázal rok pečovat o malé dítě (do 4 let)?

ANO / NE

(pokud NE, vyplňte již pouze otázku číslo 5)

4. Myslíte si, že by zároveň zvládal i péči o domácnost?

ANO / NE

5. Znáte nějakého muže ve Vašem okolí, který je s dítětem na mateřské či rodičovské dovolené?

ANO / NE

Část 2 – odpovězte vlastními slovy:

A. Jaké jsou podle Vás nejčastější důvody pro skutečnost, že se pár rozhodne převést větší část péče o dítě na otce?

Matka má lepší placení samostatně.

B. Co si myslíte o mužích, kteří se rozhodnou zůstat doma na rodičovské/mateřské dovolené s dítětem?

Obdivuju je. Myslím, že takový muž ocení líp, co obnáší starat se o dítě, domácnost. Myslím, že si pak lépe vše rozumí.

C. Co si myslíte o ženách, které se rozhodnou nastoupit do práce a na mateřské/rodičovské dovolené zůstane jejich partner?

Některým ženám práce chybí, potřebují vyprádnout se stereotypu dítě, domácnost. Když bych měla další dítě, pravděpodobně bych o tom.

PŘÍLOHA P II: VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK PRO MUŽE

Dotazník na téma:

AKTIVNÍ OTCOVSTVÍ Z POHLEDU MLADÉ GENERACE

Dobrý den,

tento dotazník je anonymní a je určen pouze pro potřeby mé bakalářské práce. V úvodu prosím uveďte základní údaje. V první části dotazníku odpovědi kroužkujte. V části druhé napište vše, co Vás k otázce napadne. Tímto Vám děkuji za spolupráci a vyjádření Vašeho názoru.

Veronika Mizerová

Pohlaví: muž / žena

Věk: 36

Nejvyšší dosažené vzdělání: ZŠ / OU / OU s maturitou / SŠ / VOŠ / VŠ

Počet dětí: 2

Po většinu vašeho dětství jste vyrůstal(a) v prostředí, kde rodiče byli:

- Manželé, žili spolu
  - Manželé, nežili spolu – žil/a jsem převážně s matkou
  - Manželé, nežili spolu – žil/a jsem převážně s otcem
  - Partneři, žili spolu
  - Rozvedení, žil/a jsem převážně s matkou
  - Rozvedení, žil/a jsem převážně s otcem
  - Svobodní, žil/a jsem převážně s matkou
  - Svobodní, žil/a jsem převážně s otcem
  - Ovdovělí, žil/a jsem převážně s matkou
  - Ovdovělí, žil/a jsem převážně s otcem
  - Nežil/a jsem ani s jedním rodičem (vychovávali mě např. prarodiče, teta a strýc, sourozenec...

Část 1 – kroužkujte:

1. Víte o možnosti čerpání mateřské či rodičovské dovolené mužem?

ANO / NE

(pokud NE, odpovězte už pouze na otázku číslo 3)

2. Uvažoval jste někdy nad tím, že byste tuto možnost využil? (například že byste se na mateřské/rodičovské dovolené prostřídali)?

ANO / NE

3. Myslíte si, že byste dokázal rok pečovat o malé dítě (do 4 let)?

ANO / NE

(pokud NE, vyplňte již pouze otázku číslo 5)

4. Myslíte si, že byste zároveň zvládal i péči o domácnost?

ANO / NE

5. Znáte nějakého muže ve Vašem okolí, který je s dítětem na mateřské či rodičovské dovolené?

ANO / NE

Část 2 – odpovězte vlastními slovy:

A. Jaké jsou podle Vás nejčastější důvody pro skutečnost, že se pár rozhodne převést větší část péče o dítě na otce?

nezaměstnanost otce
vyšší plat matky, vysoké ambice matky

B. Co si myslíte o mužích, kteří se rozhodnou zůstat doma na rodičovské/mateřské dovolené s dítětem?

záleží na situaci
buď je submisivní typ neschopný uživit rodinu
nebo je s nadhledem a jde s moderní dobou
a je rodinný typ, který si mateřskou dovolenou
s dítětem užít naplno

C. Co si myslíte o ženách, které se rozhodnou nastoupit do práce a na mateřské/rodičovské dovolené zůstane jejich partner?

přehnaně ambiciózní ženy bez mateřských
pudů a vloh